

Проект фінансується
Європейським Союзом

МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ

Ukraine

Проект спів фінансується
та впроваджується ПРООН

ЗВІТ

**за II рік діяльності проекту
«Місцевий розвиток, орієнтований на громаду»**

ЗМІСТ

Резюме	3-4
Статистична інформація	5
1. Вступ	6-9
2. Встановлення партнерства з зацікавленими сторонами	10-14
3. Розвиток структур підтримки	15-20
4. Розвиток потенціалу	21-23
5. Проекти громад	24-30
6. Інформування громадськості	31-34
7. Управління Проектом	35-37
8. Накопичення досвіду та перспективи на майбутнє	38-41
<i>Додатки</i>	42-43

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

АРК	Автономна Республіка Крим
МРГ	Проект ЄС/ПРООН - "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду"
АРГ	Асистент з розвитку громад (співробітник Проекту в регіоні)
ПРГ	План розвитку громади
ОГ	Організація громади
ЄК	Європейська комісія
ЄС	Європейський Союз
ФМР	Форум місцевого розвитку
ЦРТ	Цілі Розвитку Тисячоліття
МПП	Мікро-проектні пропозиції
МПП	Мікро-проектні пропозиції
ОКР	Обласна координаційна рада
РЦГ	Ресурсний центр громади (теж саме, що і ОПВ)
ОПВ	Обласний підрозділ з впровадження Проекту (те ж саме, що і РЦГ)
ОДА	Обласна державна адміністрація
УП	Угода про партнерство
КУП	Команда управління Проектом (головний офіс Проекту МРГ в м. Києві)
РР	Районна Рада
РРЦГ	Районний ресурсний центр громади
РДА	Районна державна адміністрація
УЦРТ	Українська ціль розвитку тисячоліття
ПРООН	Програма Розвитку Організації Об'єднаних Націй
СР /МР	Сільська рада /міська рада

РЕЗЮМЕ

Перший рік діяльності Проекту МРГ (вересень 2007 - серпень 2008) був присвячений закладанню підвалин успішного впровадження Проекту, спрямованих на покращення врядування із залученням громадськості та покращення умов проживання місцевих громад в сільській місцевості. За звітний період Проектом МРГ було створено обласні підрозділи впровадження/ресурсні центри громад, підібрано працівників, які пройшли навчання, написано та протестовано на практиці відповідні посібники з розвитку громад, підготовки та впровадження проекту, встановлено партнерство з керівництвом усіх областей, цільових районів та місцевих рад, а також відібрано цільові громади.

Діяльність Проекту МРГ під час другого року впровадження (вересень 2008 - серпень 2009) була спрямована на завершення встановлення партнерства, створення структур підтримки впровадження проекту на районному та обласному рівнях для закріплення практики спільного прийняття рішень, розбудови потенціалу громад і місцевої / регіональної влади для впровадження мікро-проектів громад.

За другий рік діяльності проекту, (а) підписано Угоди про партнерство з 6 областями і 81 районами; (б) відібрано 526 нових сільських / міських рад і 838 місцевих громад; (в) створено 953 організацій громад, 191 форум місцевого розвитку і 23 обласні координаційні ради для запровадження прийняття рішень за участі громад та процесу планування «знизу догори». Значну підтримку в ефективному мотивуванні регіональної влади встановити партнерство з Проектом надали Секретаріат Кабінету Міністрів України та Міністерство регіонального розвитку і будівництва України.

З метою посилення кадрового потенціалу, залученого до процесу впровадження Проекту протягом року було проведено тренінги для 11443 керівників ОГ та 3622 службовців місцевих виконавчих органів влади та представників влади сільського/ районного/ обласного рівня, а також 48 працівників Проекту. Загальна кількість людей, які взяли участь у тренінгах з початку Проекту, складає 15143 осіб. Учасники тренінгів отримали знання з організації діяльності організацій громад, районних і обласних ресурсних центрів громади. Таке навчання у поєднанні з ефективною діяльністю ресурсних центрів та організаційною підтримкою дозволило досягти значних результатів у впровадженні проекту в областях.

За 2й рік, 901 організацій громад підготували Плани розвитку громади. За принципом планування «знизу-догори», пріоритети громад було включено до планів розвитку територій відповідними місцевими радами, і таким чином до прийняття рішень залучено місцеві громади. На основі прийнятих спільно з місцевою владою рішень ОГ підготували та подали на розгляд фахівцям Проекту 545 мікро-проектних пропозицій. Після вивчення їх командою Проекту МРГ, 404 пропозицій було схвалено для фінансування. Очікується, що до кінця 2009 року, буде схвалено ще 350 пропозицій. Проект МРГ підтримує мікро-проекти в рамках розподілу витрат за МП між партнерами у такій пропорції: 5% (громада), 45% (місцевий бюджет) і 50% (Проект МРГ) від повної вартості схваленого мікро-проекту. Реальна пропорція спів фінансування схвалених мікропроектів виглядає таким чином: 7,6% (громада), 44,6% місцевий бюджет, 1,4% приватний сектор і 46,4% Проект МРГ.

Аналіз планів розвитку громад і схвалених мікро-проектних пропозицій засвідчив, що близько 55% пріоритетів громад сфокусовано на проблемах енергозбереження, охорони здоров'я (21%), водопостачання та водовідведення (17%), шкільного транспорту (6%) та збереження і поліпшення навколишнього середовища (1%). Водночас, 50,2% мікро-проектів пов'язано з функціонуванням шкіл / дитячих садків, ФАПів (21,1%) та іншими потребами громад (28,7% напр., вуличне освітлення, водопостачання, утилізація побутових відходів та ін.). Очікується, що заходи, спрямовані на енергозбереження, залишаться пріоритетними в 2010 році і надалі.

У липні-серпні 2009 року Представництвом Європейської Комісії в Україні було організовано другу моніторингову місію Проекту, яка визнала процес впровадження Проекту МРГ задовільним, окрім сумніву в можливості вчасно завершити проекти громад через фінансову кризу та амбіційність поставлених цілей. У 2й рік діяльності, було проведено перевірку процесу впровадження Проекту МРГ в кожній області за участі представників регіональної та районної влади і керівництва Проекту. Перевірка встановила ефективність прискорення процесу впровадження Проекту МРГ в регіоні та вирішення організаційних проблем, і проблем, пов'язаних з розподілом фінансових коштів на мікро-проекти. У загальному висновку цієї перевірки зазначалось, що місцеві / регіональні партнери зможуть реалізувати всі відібрані мікро-проекти до кінця 2010 року.

Місцеві засоби масової інформації були активно залучені до висвітлення діяльності Проекту в регіонах. Протягом 2го року діяльності відбулось 103 медіа заходів і 1038 медіа повідомлень у різних видах ЗМІ. Розповсюджено 549 публікацій про діяльність Проекту МРГ в друкованому й електронному вигляді. Офіційна веб сторінка МРГ була поповнена інформацією для широкого загалу.

Почали з'являтися реальні результати впровадження Проекту МРГ. Зокрема, внаслідок успішної реалізації Проекту, відбувається чітка зміна у свідомості людей і представників органів влади. Партнери проекту висловлюють запит про продовження та розширення діяльності Проекту. Із впровадженням мікро-проектів за підтримки Проекту було отримано / очікується отримати такий результат в громадах, який, у свою чергу, сприяє досягненню українських цілей розвитку тисячоліття:

- Створення середовища для покращення здоров'я через покращення надання медичних послуг і доступу до чистої води;
- Збереження 30 - 80% енергії шляхом ремонту систем опалювання, утеплення вікон, ремонту покрівлі та ін.;
- Створення робочих місць на місцевому рівні;
- Покращення якості освіти завдяки розвитку транспортування до школи та зниженню хвороб, спричинених холодом;
- Проведено тренінги з подальшого впровадження методології Проекту МРГ для більш ніж 3 000 активістів.

Методологія МРГ є орієнтованою на процес, і виконання проекту відбувається поетапно. На швидкість реалізації Проекту мав вплив тип мислення партнерів, а також адміністративна і політична ситуація в країні. Зокрема, відхилення від встановлених термінів і кількості запланованих заходів було спричинено такими факторами:

- Затримка у встановленні партнерства з обласною владою спричинила затримку у відборі районів і, відповідно, сільських / міських рад;
- Національна фінансова криза спричинила брак коштів у місцевих бюджетах, і, відповідно, затримала початок реалізації мікро-проектів;

Серед планів діяльності Проекту МРГ в 2010 році: завершення впровадження проектів пілотних громад, документування досвіду та розповсюдження набутого досвіду серед ширшої аудиторії, вироблення рекомендацій із удосконалення місцевої та державної політики, мобілізація додаткових ресурсів та розширення масштабів діяльності проекту, удосконалення схем діяльності проекту, а також підтримка впровадження у практику діяльності органів влади/самоврядування використання методології місцевого розвитку на практику.

Статистична інформація

№	Вид діяльності	Заплановано		Досягнення		
		Одиниця	К-ть	1й рік	2й рік	Всього
1	Створення центрального офісу Проекту МРГ	Кількість	1	1	-	1
2	Створення регіональних підрозділів впровадження	Кількість	25	25	-	25
3	Підписання УП з областями	Кількість	25	19	6	25
4	Відбір районів	Кількість	200	177	23	200
5	Підписання УП з районами	Кількість	200	119	81	200
6	Відбір СР/ МР та встановлення партнерства	Кількість	1 000	475	526	1001
7	Відбір громад	Кількість	1 000	171	838	1009
8	Організації громад (ОГ)	Кількість				
	Створення	Кількість	1 000	23	974	997
	Реєстрація в СР	Кількість	1 000	10	906	916
	Юридична реєстрація	Кількість	1 000	-	896	896
9	Мережа залучення/ участі домогосподарств**					
	Запланована к-ть домогосподарств (загалом)	Кількість	-	5634	295457	301091
	Домогосподарства - учасники	Кількість	-	5230	216524	221754
	Участь домогосподарств (загалом)	%		93	73	74
	Члени ОГ – Всього	Кількість	-	5297	271503	276800
	Члени ОГ – жінки	%	-	58	62	62.0
	Члени ОГ – чоловіки	%	-	42	38	38.0
10	Створення Форумів Місцевого Розвитку (ФМР)	Кількість	200	-	191	191
11	Проведення засідань ФМР	Кількість	-	-	453	453
12	Створення Обласних Координаційних Рад (ОКР)	Кількість	25	-	23	23
13	Проведення засідань ОКР	Кількість	-	-	34	34
14	Створення Районних Ресурсних Центрів	Кількість	200	-	107	107
15	Розбудова кадрового потенціалу	Кількість	-			
	Проведення тренінгів	Кількість	-	11	646	657
	Учасники тренінгів	Кількість	-	78	15065	15143
	Члени ОГ	Кількість	-	-	11443	11443
	Представники місцевої влади	Кількість	-	78	3622	3700
16	Підготовка і спрямування планів громад	Кількість	-	-		
	ОГ з Планом розвитку громади (ПРГ)	Кількість	1 000	1000	-	910
	Схвалення ПРГ на ФМР	Кількість	1 000	1000	-	756
17	Мікро-проектні (МП) Пропозиції	Кількість				
	Схвалення на ФМР	Кількість	1 175	1175	-	643
	Подання Організаціями громад до КУП	Кількість	1 175	1175	-	545
	Схвалення КУП	Кількість	1 175	-	469	469
	Енергозбереження	%		-	55%	55%
	Охорона здоров'я	%		-	21%	21%
	Комунальне водопостачання	%		-	17%	17%
	Шкільний транспорт	%		-	6%	6%
	Навколишнє середовище	%		-	1%	1%
	Загальна вартість схвалених МПП	УАН млн		-	58,5	58.5
	Частка ОГ	%		-	7.6	7.6
	Частка СР/ МР	%		-	10.8	10.8
	Частка району/ області	%		-	33.8	33.8
	Частка Проекту МРГ	%		-	46.4	46.4
	Частка інших партнерів	%		-	1.4	1.4
	Вигодонабувачі	Кількість	-	-	381915	381915
	К-ть профінансованих Проектом МРГ МП	Кількість	1 175	-	242	242
	Завершено МП	Кількість	1 175	-	15	15
18	Інформаційна кампанія та стратегія роботи зі ЗМІ					
	Прес-конференції	Кількість	-	17	103	120
	Висвітлення в ЗМІ	Кількість	-	87	1038	1125
	Публікації на веб сторінках	Кількість	-	31	549	580

* за вересень 2007 - серпень 2008;

** вересень 2008 - серпень 2009;

***537 мікро-проектів на вересень 2009.

Перший розділ ВСТУП

1.1 Виникнення проекту

З часу проголошення незалежності Україна досягла суттєвого успіху в своєму економічному розвитку. Проте, наразі залишаються не вирішеними кілька серйозних проблем. Передусім йдеться про нерівномірність економічного зростання, оскільки лише незначна частина населення користується його результатами. Найбільше від такої нерівномірності потерпають сільські та напівсільські території. Окрім низького рівня життя типовою ознакою таких територій є недостатній рівень доступу до медичних послуг та освіти, нерозвинена (або істотно зношена чи стара) основна інфраструктура та проблеми з постачання питної води. На таких територіях дуже поширені, а відтак потребують серйозної уваги для їх вирішення соціальні, а також проблеми, пов'язані з охороною здоров'я та навколишнього середовища. Ці проблеми становлять частину документу Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ), який Україна підписала у 2000 році. Для досягнення цих цілей необхідно багато зробити, особливо на місцевому рівні. Проте, з одного боку, механізми, успадковані від надзвичайно централізованої системи визначення політики, планування, бюджетування та прийняття рішень доволі складно пристосовувати до потреб та узгодження інтересів та пріоритетів, як їх бачать громада і місцева влада; а, з іншого боку, значну складність становить загальна пасивність населення та обмежені можливості сільської місцевої влади знаходити необхідні для цього кошти.

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» є спільною ініціативою ЄС та ПРООН. Цей Проект ґрунтується на світовому та українському досвіді вирішення проблем місцевого розвитку, шляхом активного залучення громадян, виборних органів, державної влади, громадських організацій та приватного сектору. Спираючись на надбання "підходу, орієнтованого на розвиток території" та застосовуючи його головні принципи в межах цілої країни, ми очікуємо напрацювати критичну масу практичного досвіду з децентралізованого планування з залученням громадськості, практики прийняття рішень та впровадження, що в подальшому стане цінним внеском в сприяння досягненню ЦРТ.

Проект МРГ впроваджується з грудня 2007 р. за участі представників Делегації Європейської Комісії в Україні, ПРООН, Секретаріату Кабінету Міністрів України, представників міністерств, центральних і місцевих виконавчих органів влади.

1.2 Цілі

Головною метою Проекту МРГ є створення сприятливого середовища щодо довготривалого стабільного соціального-економічного розвитку, покращення послуг та захист довкілля на місцевому рівні.

Конкретні цілі Проекту МРГ:

- Покращення умов життя сільських на напівсільських громад в Україні за рахунок громадських ініціатив самодопомоги.
- Доведення ефективності та дієвості механізмів партнерства місцевої влади та громад, децентралізованого управління в Україні, надання соціальних послуг шляхом просування партнерських самоврядних організацій громад, які пропонують ініціативи з самодопомоги в співпраці з органами місцевої влади, приватним сектором та іншими зацікавленими сторонами
- Підвищення належних професійних вмінь та знань організацій громад та місцевої влади для започаткування та підтримки процесів стабільного соціально-економічного розвитку за принципом залучення громади, а також для надання якісних соціальних послуг.
- Розповсюдження серед українського населення практичного досвіду з принципів планування на засадах участі громади, прийняття рішень та соціальних дій задля накопичення даних для розробки політики та проведення законодавчих реформ.

1.3 Географічне покриття

Проект працюватиме у всіх областях України та в Автономній Республіці Крим. Загалом для участі в Проекті буде відібрано 200 районів (по вісім із кожної області) та 1 000 сільських / селищних / міських рад (в середньому по п'ять з кожного району) з населенням менше 10 000 мешканців.

1.4 Стратегія Проекту

Стратегічною метою Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» є залучення місцевих громад та місцевої влади до участі у спільному процесі прийняття рішень та спрямування цього процесу для побудови між секторної співпраці за участі широкого кола зацікавлених сторін, кінцевою метою якого є зміцнення місцевого самоврядування та забезпечення сталого людського розвитку. Цей процес є «з-низу-до-гори» із залученням партнерів на місцевому, мезо- та макрорівнях, у напрямку догори.

Відібрані райони, сільські / міські ради та місцеві громади складатимуть функціональну область Проекту. Райони / громади для впровадження Проекту визначаються **на конкурсній основі** залежно від рівня соціально-економічних труднощів, особливо у галузі охорони здоров'я, навколишнього середовища, енергетики, водопостачання та налагодження місцевої транспортної системи. Завдяки процесу конкурсного відбору, Проект МРГ визначає найбільш вразливі території / прошарки населення of області/ району.

Діяльність Проекту на місцевому рівні проводиться в рамках **партнерства** з зацікавленими сторонами, в основі якого лежить ініціативність та готовність місцевих партнерів (громад, сільських / міських рад, районної / обласної влади) до зобов'язань надавати ресурси та брати активну участь у виконанні Проекту.

Інструмент соціальної мобілізації використовується для вивільнення та розвитку потенціалу відібраних громад, з метою організації самопомогі та мобілізації місцевої влади та інших партнерів розвитку в районі, щоб вирішити базові проблеми населення за принципом участі громади. Для цього створюються такі структури підтримки, щоб сприяти процесу впровадження:

- Більшість домогосподарств у відібраній громаді об'єднуються в «організацію громади» (ОГ), яка створюється на принципі належного врядування. ОГ виступає засобом проведення заходів місцевого розвитку самостійно або за підтримки інших агенцій розвитку;
- Шляхом налагоджування систематичних зв'язків між ОГ, місцевою / регіональною владою, приватним сектором та громадськими організаціями на районному рівні створюється «Форум місцевого розвитку» (ФМР) під керівництвом голови / заступника голови районної державної адміністрації / районної ради. ФМР сприяє процесу прийняття рішень, спрямування планів розвитку громад, мобілізації ресурсів для впровадження планів тощо;
- Шляхом налагоджування систематичних зв'язків між ФМР, обласною владою та іншими партнерами в області створюється «Обласна координаційна рада» (ОКР) для проведення моніторингу за участі громадськості, мобілізації ресурсів та координації на обласному рівні.
- Взаємодія між партнерами на національному рівні уможливорює повний моніторинг та консультативну підтримку.

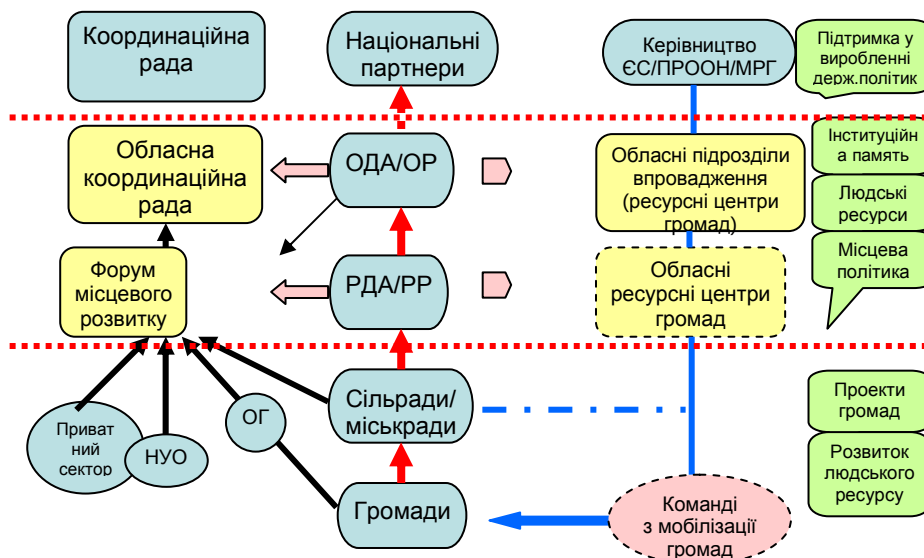

Схема 1. Схема проекту МРГ

Розвиток **потенціалу** організацій громад побудований таким чином, щоб вони могли приймати спільні з місцевою владою рішення, мобілізувати ресурси, реалізувати місцеві пріоритети та підтримувати отриманий результат. Потенціал партнерів (СР / МР, районна / обласна влада та ін.) посилюється шляхом розбудови кадрового потенціалу для впровадження підходу із залученням громади, який пропагується Проектом. Такі заходи як тренінги, візити з обміну досвідом, діалоги та виділення грантів (для впровадження проектів громад) - все це інструменти розвитку потенціалу.

Для отримання **вчасного і якісного результату**, створюються відповідні «Наглядові комітети з якості» (НКЯ) і «інформаційні системи управління» (ІСУ) для безпосереднього залучення партнерів до процесу нагляду й оцінки діяльності Проекту. Потік інформації іде знизу догори і з залученням громади.

1.5 Процес впровадження

Процес впровадження Проекту полягає в проведенні ряду заходів, які в кінцевому рахунку, дають результати, передбачені Проектом. Це виглядає так:

Схема - 2. Процес впровадження Проекту

За нормальних обставин, очікується, що процес впровадження триватиме 2 роки. Однак, він може тривати і 3 роки за таких обставин/причин як: неналежна співпраця з боку місцевої / регіональної влади; пасивність відібраних громад; неможливість забезпечити спів-фінансування з місцевого бюджету.

1.6 Організація управління

Проект виконується Програмою Розвитку ООН під загальним керівництвом заступника постійного представника ООН в Україні і під безпосереднім керівництвом Старшого програмного менеджера. Проект впроваджується командою Проекту (центральный офіс якої знаходиться в Києві), а також 25 регіональними підрозділами впровадження, по одному в кожному регіоні. Обласна влада надає підтримку обласним підрозділам впровадження (ресурсним центрам громади) шляхом виділення приміщення та призначення співробітників - координаторів впровадження проекту від ОДА/ОР. У такий же спосіб кожен район - партнер делегував одного службовця з метою координації та впровадження проектів, а також створив районний ресурсний центр громади. Разом вони впроваджують ініціативи на місцевому рівні. ФМР і ОКР слугують керівним дорадчим органом на місцевому та регіональному рівні, а координаційна рада Проекту виступає таким органом на національному рівні.

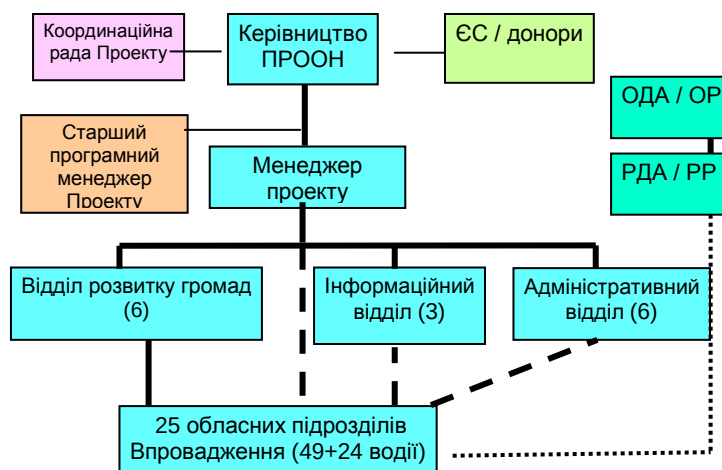

Схема 3. Органограма Проекту

1.8 Впровадження Проекту в 1-й рік

У 1й рік діяльності Проекту основна увага була приділена створенню підвалин для впровадження Проекту МРГ за допомогою таких основних заходів:

- Створено підрозділи впровадження Проекту в м. Києві та 25 областях. З метою сприяння процесу впровадження, розроблено необхідні організаційні рекомендації та матеріали тренінгів. Проведено тренінги для команди Проекту та представників районної й обласної влади.
- Запущено діяльність Проекту в усіх областях. Шляхом проведення відкритих конкурсів було відібрано 177 районів і 475 сільських / міських рад (із населенням до 10 000 жителів) для участі у Проекті. Ці райони та сільські / міські ради представляли території із найскладнішою соціально-економічною ситуацією, а також проблемами з водопостачанням і водовідведенням, енергозбереженням, охороною здоров'я та ін. Після відбору було підписано Угоди про партнерство з 19 областями, 119 районами та 475 сільськими, селищними, міськими радами.
- У рамках створення структури проекту було створено 23 організації громад (ОГ).
- Було організовано ряд тренінгів для керівництва ОГ, посадовців з організацій – партнерів на місцевому / районному / обласному / центральному рівні.

Протягом року Проект зіткнувся із рядом труднощів, деякі з яких подано нижче:

- Ситуація на ринку професійних кадрів, пов'язана із високою конкуренцією роботодавців та рівень найнятих працівників;
- Повільна реакція з боку обласної / районної влади через відсутність довіри, часту зміну керівництва, конфлікт між радою і адміністрацією на різних рівнях;
- Світова фінансова криза, дефіцит місцевих бюджетів та політична нестабільність
- Стихійні лиха, наприклад, повінь у західних областях

У подоланні вказаних вище проблем та у вирішенні ключових питань управління виявились ефективними такі елементи як змагальність та прозорість, спільне прийняття рішень; тренінги та візити обміну досвідом; навчання на місцях, а також підтримка національними партнерами (напр., Секретаріату Кабінету Міністрів та Міністерства регіонального розвитку і будівництва) і вчасна реакція з боку керівництва ПРООН і ЄС.

Розділ Другий

Встановлення партнерства з зацікавленими сторонами

Встановлення офіційного партнерства з органами влади обласного рівня шляхом підписання Угоди про партнерство – це перший етап впровадження Проекту МРГ. До того ж, такі угоди мають вирішальне значення для формалізації функцій та зобов'язань партнерів (місцевих органів влади та ПРООН), та для забезпечення офіційної бази необхідної для роботи з організаціями громад. Передбачається встановлення партнерства з обласною, районною владою та сільськими / міськими радами.

Протягом 2-го року діяльності, було встановлено партнерство з 6 областями, 81 районами і 526 сільськими / міськими радами. З початку впровадження Проекту встановлено партнерство з 25 областями, 200 районами і 1001 сільськими / міськими радами. Таким чином, завершився відбір усіх цільових 25 областей, 200 районів і 1 000 сільських / міських рад.

У наступних розділах подано детальну інформацію про встановлення партнерства.

2.1 Встановлення партнерства з обласними органами влади

Протягом 2-го року діяльності Проекту, підписано Угоди про партнерство з АР Крим, обласними органами влади, а саме Миколаївською, Запорізькою, Дніпропетровською, Одеською і Донецькою облдержадміністраціями та облрадами. Таким чином, до серпня 2009 року було завершено етап укладання партнерства з усіма регіональними органами влади. Інформація про регіональних місцевих партнерів на сайті Проекту: <http://www.MPG.org.ua/Partners.aspx>.

В усіх випадках підписання угоди передувало проведення регіонального семінара для запуску Проекту під головуванням голови / заступника голови відповідної обласної державної адміністрації та обласної ради. У семінарі взяли участь голови / заступники голів ОДА, ОР, РДА, РР; представники НУО та регіональних ЗМІ. Під час семінару учасники отримали інформацію про важливість підходу, орієнтованого на громаду, у вирішенні місцевих проблем розвитку; про сам Проект МРГ, його мету та завдання, стратегію, план і механізми його втілення, наголошуючи на досвіді програм Європейської Комісії з регіонального розвитку, фінансованих Tacis та проектів ПРООН, в основі яких лежить підхід, орієнтований на громаду. Після цього відбувалось обговорення умов партнерства з обласними і районними органами влади, та оголошення про початок відбору районів для участі в Проекті з представленням критеріїв відбору районів. Для надання повної інформації про Проект та умови партнерства, серед учасників були розповсюджені інформаційні папки з матеріалами презентації, а також форму заявки на участь у Проекті від районів і проект Угоди про партнерство з районами. Розповсюдження інформації таким чином підвищило рівень обізнаності про Проект, створило змагальність серед районів та забезпечило високий рівень прозорості ініційованого Проектом процесу відбору.

Загалом за 2-й рік діяльності Проекту, 1400 представників місцевої / регіональної влади, громадських організацій та ЗМІ взяли участь у таких семінарах. Під час семінарів керівники регіональних органів влади/самоврядування мали можливість відкрито висловити свої враження від ініціатив Проекту МРГ (Вставка – 1) і заохотили райони подавати заявку на участь у Проекті.

Труднощі і їх розв'язання: Усі вступні регіональні семінари було проведено в

1й рік діяльності Проекту. Проте, угоди про партнерство з деякими областями були підписані вже у 2-му році. Затримки у підписанні угод відбувались через низку факторів, таких як зміна керівництва (новий керівник не знав про попередні домовленості на семінарі), зміна контактної особи, делегованої для сприяння процесу впровадження проектів, рівень контактної особи, делегованої для сприяння процесу впровадження проектів (якщо це працівник нижчого рангу, він як правило не має доступу до високопосадовців, уповноважених приймати рішення), зміна пріоритету обласних

Заступник постійного представника ПРООН Йоанна Казана-Вишньовецька, голова Запорізької ОДА О.Старух та перший заступник Голови ОР О.Клепаков підписують Угоду про партнерство, 1 жовтня 2008.

органів влади, конфлікт між ОДА і ОР, час на перегляд / роз'яснення / внесення змін до запропонованого Проектом проекту Угоди про партнерство та ін. Деякі області надіслали запит до відповідного міністерства для затвердження, і затримка із відповіддю спричиняла затримку з підписанням. Для сприяння процесу впровадження у регіони, що зволікали з реалізацією ініціатив, надійшов лист від національного координатора Проекту Віце-Прем'єр-Міністра Г.Немірі з проханням сприяти у впровадженні Проекту.

Не зважаючи на затримку із підписанням угод, більшість обласних органів влади, підтримали впровадження проекту в регіоні та брали участь у всіх відповідних етапах, починаючи з відбору районів та закінчуючи впровадженням місцевих ініціатив. Успішне проведення заходів на місцевому рівні створило довіру та додатковий стимул для формального закріплення існуючого партнерства.

Вставка - 1 : Програма розвитку ООН в Україні та керівництво Донецької області підписали Угоду про партнерство для реалізації Проекту ЄС / ПРООН з місцевого розвитку

9 липня 2009 року Програма розвитку ООН в Україні, Донецька обласна державна адміністрація та Донецька обласна рада підписали тристоронню Угоду про партнерство. Відповідно до Угоди, сторони співпрацюватимуть для того, щоб виробити ефективні механізми для спільного прийняття рішень із залученням місцевих громад та для мобілізації ресурсів для фінансування проектів громад, спрямованих на соціальну інтеграцію, відновлення та сталий розвиток у 8 районах-учасниках Проекту. Підписанням угоди у Донецьку завершується етап встановлення партнерства між ПРООН та місцевими органами влади/самоврядування.

Угоду підписали заступник Голови Донецької обласної ради **Володимир ІШКОВ**, заступник Голови Донецької облдержадміністрації **Сергій ДЕРГУНОВ** та **Ерджан МУРАТ**, Уповноважений керівник офісу ПРООН в Україні. Для подальшого розгортання діяльності Проекту на районному рівні керівництвом 8 відібраних районів було підписано Угоди про партнерство. Підписанням Угод, в Донецьку, Проект завершив стадію встановлення партнерств з регіонами, досягнувши охоплення усіх 25 регіонів, 200 районів та 1 000 сільських / селищних рад.

Подою відвідав Голова Представництва Європейської комісії в Україні **Жозе Мануел Пінту Тейшейра**. Він підкреслив важливість підтримки Європейським Союзом спільного з ПРООН проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» у контексті зміцнення місцевого врядування та подальшої децентралізації. «Я з нетерпінням чекаю на зустріч із організованими і сильними громадами, які згуртувались завдяки цьому Проекту і спільно працюють для досягнення кращого рівня життя» - додав посол Тейшейра.

Ерджан Мурат подякував керівництву Донецької області та представникам районів за наміри покращити якість комунальної інфраструктури та надання послуг населенню шляхом залучення до співпраці місцевих громад та місцевих органів влади. Він також висловив сподівання, що спільним зусиллям міжнародні партнери, місцеві органи самоврядування та громади зможуть здійснити істотні перетворення. «В умовах сучасної світової фінансової кризи об'єднання зусиль набуває більшої цінності, ніж будь-коли раніше», - додав Ерджан Мурат.

Заступник Голови облдержадміністрації **Сергій Дергунов** зазначив: «Відмінна риса цього проекту - те, що він направлений на вирішення абсолютно прагматичних проблем: проблем стабільного водопостачання та водовідведення і місцевого транспорту. Тобто, простих речей, з якими постійно мають справу члени територіальних громад. (...) Можу засвідчити нашу готовність до впровадження на нашій території спільних проектів, направлених на адаптацію до європейських норм життєдіяльності територіальних громад».

2.2 Встановлення партнерства з районними органами влади

За звітний період Угоди про партнерство було підписано з 81 районними органами влади, а саме. Таким чином, кількість підписаних угод про партнерство з районними органами влади сягнула 200 з початку діяльності, досягнувши мети Проекту. Список районів-партнерів проекту можна знайти на сайті: <http://www.MPF.org.ua/Partners.aspx>.

Таблиця – I: Відбір районів для участі у Проекті

№	Діяльність	Рік I	Рік II	Загалом
1	Отримано заявок	326	20	346
2	Відібрано для партнерства	177	23	200
3	Відібрано для резервного списку	75	4	79
4	Підписано Угод про партнерство	119	81	200

Для встановлення партнерства було проведено такі заходи:

- Оголошення конкурсу на участь у Проекті:
конкурс на відбір районів оголошено під час кожного регіонального семінару, заявки на який можна було надсилати до офісу Проекту МРГ протягом 3 тижнів. Оголошення конкурсу забезпечило принцип змагальності і прозорості;
- Отримання та аналіз заявок: Після оголошення конкурсу 368 зацікавлених районних органів влади надіслали заявки на участь у Проекті (Таблиця - 1, Додаток - 1) до офісу МРГ. Завки містили інформацію про рівень труднощів (доступ до питної води, до медичних послуг, стан навколишнього середовища, енергозбереження, шкільного транспортування), з якими стикається населення району, а також готовність взяти на себе зобов'язання з боку районної влади. Інформацію було перевірено у відповідних обласних державних адміністраціях і класифіковано райони за областями відповідно до соціальних і економічних показників, зібраних і оновлених кожною ОДА. Отримані завки від районів було розглянуто та проаналізовано командою Проекту МРГ, а райони класифіковано залежно від рівня соціально-економічних труднощів.
- Відбір пілотних районів: відбір пілотних районів у кожній області здійснювався Комітетом з відбору районів, який складався з представників відповідної обласної державної адміністрації, обласної ради, ПРООН та проекту МРГ. Загалом за рік Комітетом було відібрано 23 райони, 4 райони включено в резервний список. Створення резервного списку районів було важливим для дотримання змагальності та на той випадок, якщо відібраний район не захоче/зможе продовжити партнерство з Проектом МРГ в майбутньому.
- Оголошення результатів відбору: З метою забезпечення прозорості та інформування партнерів і громадськості про результати відбору районів, у кожній області було проведено регіональну прес конференцію, за участі представників ОДА / ОР та місцевих ЗМІ.
- Проведення районних семінарів: Після оголошення результатів у відібраних районах було проведено семінари за участі голів / заступників голів РДА / РР, відповідних посадовців з ключових управлінь, голів сільських / міських рад, Проекту МРГ та районних ЗМІ. Учасники семінару мали нагоду дізнатись про суть підходу, орієнтованого на громаду для сталого місцевого розвитку та ознайомились із загальною інформацією про ЄС, ПРООН та проект МРГ. Спеціалісти представили умови партнерства та механізми втілення Проекту. Таким чином, протягом року було проведено, 48 районних семінарів в 48 районах 8 регіонів за участі 2400 представників вланих структур та 55 представників ЗМІ.

Підписання Угоди про партнерство з
Гошанським районом, Рівненська область

Часто представники ОДА / ОР також були доповідачами на семінарі. Рівень їх залученості та зацікавленості в реалізації проекту позитивно вплинув на ентузіазм районних очільників та результативність діяльності ініціативи.

- Підписання Угоди про партнерство: Зазвичай, голови районних органів влади підписували угоду про партнерство одразу на семінарі. У деяких випадках на підписання Угоди було потрібно більше часу, оскільки представники РДА/РР, присутні на семінарі, не мали відповідних повноважень або ж юридичні управління потребували додаткового часу на перегляд документу. До того ж, керівники деяких районних органів влади чекали, поки Угоду спочатку підпише обласне керівництво. Загалом, до серпня 2009 року було підписано 81 Угоду про партнерство.

Таблиця – II: Участь керівництва у районних семінарах

№	Діяльність	Рік-I	Рік-II	Загалом
1	К-ть регіонів	20	8	25
2	К-ть районних семінарів	172	48	220*
3	Рівень участі			
a	РДА/РР, СР/МР, НУО	4668	2350	7018
b	представник ОДА/ОР	69	50	119
4	ЗМІ	212	55	267

Труднощі і їх розв'язання: Деякі райони - партнери виявили пасивність через низку причин, таких як зміна керівництва, конфлікт між адміністрацією і радою, відсутність коштів у бюджеті для співфінансування тощо. Деякі з них почали проявляти активність після повторного мотивування та

роз'яснення, або після виділення необхідних коштів з обласного бюджету. Ті райони, які не змогли активізуватись, були замінені районами з резервного списку. Один район, що не зміг активізуватись, був замінений іншим районом з резервного списку.

2.3 Встановлення партнерства з сільськими / міськими / селищними радами

За 2й рік діяльності Проекту було встановлено партнерство з 526 сільськими / міськими / селищними радами, що склало 1001 з початку проекту. Таким чином, Проект завершив стадію відбору, досягнувши 1000 сільських / міських / селищних рад. Встановленню партнерства з сільськими / міськими / селищними радами передували такі заходи:

- Оголошення конкурсу на участь у Проекті: Конкурс на відбір сільських / міських / селищних рад було оголошено під час кожного районного семінару. Заявки на участь можна було надсилати до офісу обласного ресурсного центру громад з інформацією про рівень труднощів (доступ до питної води, до медичних послуг, стан навколишнього середовища, енергозбереження, шкільного транспортування), з якими стикається місцеве населення. Зазвичай, на подання заявки відводився 1 тиждень.
- Отримання та аналіз заявок: Отримані заявки від сільських / міських рад було розглянуто та проаналізовано командою Обласного ресурсного центру громад, а самі ради – класифіковано залежно від рівня соціально-економічних труднощів. Всього за звітний період було отримано 1178 заявок.

Таблиця – III: Відбір сільрад/міськрад для участі в Проекті

№	Діяльність	Рік I	Рік II	Загалом
1	Отримано заявок	1420	1178	2598
2	Відібрано для участі	475	526	1001
3	Відібрано для резерву	248	252	500
4	Підписано партнерських угод	0	730	730

- Відбір пілотних сільських / міських / селищних рад: Відбір пілотних сіл у кожному районі відбувався шляхом обговорення кандидатів на засіданні Комітету з відбору сільських / міських / селищних рад; в результаті було відібрано пілотні ради, а також створено резервний список рад. На засіданні головував контактна особа Проекту з ОДА/ОР. Окрім того, у засіданнях брали участь представники районних державних адміністрацій, районних рад та співробітники Проекту МРГ в області. Загалом Комітетами було відібрано 526 сільських / міських / селищних рад, 252 сільських / міських / селищних рад включено в резервний список. З метою забезпечення прозорості список відібраних сільських / міських рад було розміщено на офіційній веб сторінці районних органів влади, а також, по можливості, оголошено результати у місцевих ЗМІ, включаючи телебачення, радіо та друковані видання.
- Проведення сільських семінарів: Після оголошення результатів у відібраних сільських / міських / селищних радах було проведено сільські семінари за участі членів рад, керівництва СР / МР, активістів, НУО, та представників місцевого бізнесу. Учасники семінару мали нагоду дізнатись про важливість підходу, орієнтованого на громаду для сталого місцевого розвитку та ознайомились із відповідними процедурами і умовами, а також очікуваними результатами.
- Представники районних (а іноді і обласних) органів влади/самоврядування зазвичай також брали участь у цих семінарах. Їх участь відображала згоду щодо участі громадян у спільному процесі прийняття рішень та підвищувало ефективність семінару. Загалом за звітний період було проведено 913 семінарів.

Таблиця – IV: Участь представників органів влади в сільських семінарах

№	Діяльність	Рік-I	Рік-II	Загалом
1	К-ть регіонів	10	15	25
2	К-ть районів	51	149	200
3	К-ть семінарів	166	913	1079
4	Рівень участі			
a	районне керівництво	145	1419	1564
b	обласне керівництво	75	47	122

- Підписання Угоди про партнерство:

Зазвичай, голови сільських / селищних / міських рад підписували угоду про партнерство після семінару, або в інший зручний для них час. Загалом за звітний період було офіційно підписано 730 угод про партнерство з сільськими / селищними / міськими радами.

Труднощі і їх розв'язання: Деякі сільські / міські ради - партнери виявились пасивними через різні причини, такі як відсутність коштів у бюджеті для спів фінансування, пасивне керівництво, відсутність підтримки з боку мешканців, помилкове розуміння суті та механізмів підтримки Проектом МРГ тощо. Деякі з них почали виявляти активну позицію після повторного мотивування та роз'яснення, або після виділення необхідних коштів з районного / обласного бюджету. Ті сільські / міські ради, які не змогли активізуватись, були заміщені радами з резервного списку. Загалом до вересня 2009 року було замінено 51 сільрад.

Старший програмний менеджер ПРООН Оксана Ремига підписує Угоди про партнерство з головами сільських рад Донецчини

Третій розділ

Розвиток структур підтримки

Ключовими структурами підтримки, які забезпечують отримання передбачених Проектом результатів, є сформовані у пілотних селах організації громад (ОГ), Форуми місцевого розвитку (ФМР) на районному рівні, Обласні координаційні ради (ОКР) на обласному рівні та Координаційна рада на національному рівні.

Протягом 2-го року, цільовими громадами було сформовано 974 ОГ, районними органами влади створено 191 ФМР, а органами влади обласного рівня створено 23 ОКР. З початку впровадження Проекту в 2008 році було створено 997 ОГ, 191 ФМР, 23 ОКР, а також наглядову раду. Таким чином, Проект МРГ завершив стадію створення структур підтримки.

Нижче подано детальну інформацію про розвиток структур підтримки.

3.1 Розвиток організацій громад

Організація громади (ОГ) є найважливішим елементом орієнтованого на громаду підходу. Лише завдяки таким організаціям громадяни можуть висловити свою думку та реалізувати власний потенціал для самопомоги. ОГ є справжньою організацією громадян, які живуть на одній території (напр., селі / селищі, вулиці великого села / мікрорайону, багатоповерхового будинку) і стикаються з однаковими труднощами. ОГ управляється групою активістів, яким довіряють члени організації. Це самоврядна і самокерована організація, умовами функціонування якої є активна участь домогосподарств, високий рівень прозорості та підзвітності і високий рівень співпраці.

Застосовуючи підходи соціальної мобілізації, протягом року по всій країні Проекту вдалось мобілізувати близько 216524 домогосподарств з 974 сіл/селищ/містечок для спільних дій з покращення свого життя. Загалом, було сформовано 953 організацій громад (ОГ), які представлені 62% жінок і 38% чоловіків. Для досягнення цього результату були виконані такі дії:

- **Відбір цільових громад:**

Після проведення семінару в СР/ МР учасники обговорили і порівняли ситуацію в селах/селищах, що знаходяться у віданні ради з погляду соціально-економічних труднощів, з якими стикаються жителі, наприклад, комунальне водопостачання, охорона здоров'я, енергозбереження, навколишнє середовище та комунальний транспорт тощо. Залежно від рейтингу для участі у Проекті МРГ було відібрано по поселенню (2 у резервному списку). Резервний список було створено для забезпечення змагальності та щоб залучити громади, які найбільше хотіли і були згодні застосувати підхід само-допомоги для вирішення власних потреб. Протягом звітного року таким чином було відібрано 838 громад (з початку діяльності Проекту - 1009).

Таблиця – V: Відбір пілотних громад для участі в проекті

№	Діяльність	Рік I	Рік II	Загалом
1	К-ть задіяних регіонів	8	25	25
2	К-ть задіяних районів	54	149	200
3	К-ть задіяних СР/МР	164	837	1001
4	Громади, обрані для партнерства	171	838	1009
5	Громади в резервному списку	62	425	487

- **Мобілізація членів громад:** Після відбору громад було проведено перші діалоги з відібраними громадами, щоб привернути їх увагу до важливості колективних зусиль для вирішення проблем місцевого розвитку в партнерстві з місцевою владою та іншими

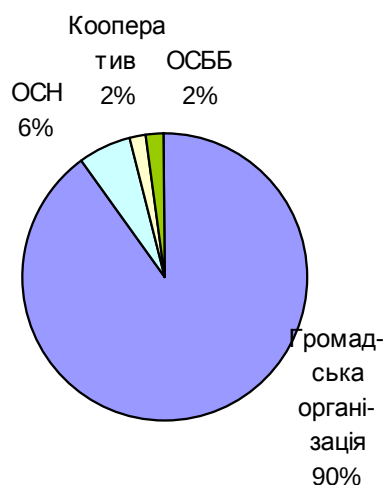
агенціями розвитку включно з Проектом МРГ. Щоб створити середовище довіри, для спільних дій, представники СР / МР, РДА / РР, а іноді й ОДА / ОР також брали участь у других діалогах. Протягом діалогів особливу увагу було приділено забезпеченню гендерного балансу та залученню слабших сегментів громади.

- **Формування організацій громад:** Члени громади обговорили потребу створення організацій громади та прийшли до консенсусу. Ті громади, які повірили в принципи спільних дій і виявили активність, сформували ОГ. Протягом звітнього року 974 громад сформували ОГ. Опис всіх створених ОГ з їхньою контактною інформацією розміщено на офіційній веб сторінці Проекту МРГ: <http://www.MPG.org.ua/Participants.aspx>.
- **Реєстрація організацій громад:** Сформовані ОГ були зареєстровані у відповідній сільській / селищній / міській раді, а також пройшли процедуру юридичної реєстрації у відповідних установах. Отримання юридичного статусу ОГ є важливим для офіційного ведення справ, відкриття банківського рахунку та здійснення фінансових операцій. Окрім того, офіційний статус дозволяє їм отримати гранти від національних / міжнародних агенцій. Протягом звітнього року 906 організацій зареєструвались у сільрадах, а 896 ОГ пройшли юридичну реєстрацію у відповідних структурах (Див.Таблицю VI).

Загалом з початку діяльності Проекту, було мобілізовано 1009 громад. Серед них 997 громад сформували ОГ за участі 276800 осіб (62% жінок), які представляють 221754 домогосподарств (що складає 74% від загальної кількості залучених домогосподарств).

Серед них 916 ОГ були зареєстровані у відповідній

сільській / селищній / міській раді, а 896 ОГ були юридично зареєстровані. Більшість громад віддають перевагу такій юридичній формі своєї організації, як *громадська організація* (90%). Решта об'єднань громад включають органи самоорганізації населення (6%), кооперативи (2%) та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків (2%). Розподіл юридичних форм представлено на Діаграмі – IV.

Діаграма – I: Юридичні форми ОГ

Таблиця – VI: Розвиток організацій громад

№	Діяльність	Рік I	Рік II	Загалом
1	К-ть задіяних регіонів	5	25	25
2	К-ть задіяних районів	17	183	200
3	К-ть задіяних СР/МР	34	967	1001
4	К-ть сформованих організацій громад	23	974	997
5	К-ть цільових домогосподарств	5634	295457	301091
6	К-ть охоплених домогосподарств	5230 (93%)	134462 (73%)	139692 (74%)
7	К-ть членів ОГ	5297	271503	276800
a	К-ть жінок-членів ОГ	3085 (58%)	168531 (62.1%)	171616 (62.0%)
b	К-ть чоловіків-членів ОГ	2012 (42%)	102972 (37.9%)	105184 (38.0%)
8	ОГ зареєстровані в СР/МР	10	906	916
9	К-ть юридично зареєстрованих ОГ:	-	896	896
a	- громадських організацій	-	806	806
b	- ОСН	-	54	54
c	- кооперативів	-	18	18
d	- ОСББ	-	18	18

Труднощі та їх вирішення: Основними перешкодами, які уповільнили процес згуртування членів громад, були пасивність, внутрішній конфлікт, відсутність довіри до сторонніх осіб, підозріле ставлення до міжнародних агенцій та домінування місцевих активістів над іншими членами громади. У результаті 12 відібраним громадам не вдалось сформувати ОГ, а 22 ОГ припинили функціонування незважаючи на значні зусилля з боку Проекту МРГ і місцевої влади. Щоб сприяти процесу впровадження, виключені громади / ОГ було замінено громадами / ОГ з резервного списку.

Мотивування службовцями місцевих рад та районних / обласних органів влади значно пом'якшило проблему довіри та підозри. Окрім того, спілкування з успішними громадами / ОГ в області чи поза нею виявилось ефективним засобом мотивування пасивних громад. Проте, ті ОГ, які не проявили активності, було замінено на ОГ з резервного списку. Загалом до серпня 2009 року було замінено 21 ОГ.

Вставка - 2: Організовані громади можуть зробити набагато більше, ніж мікро-проект

Організація громади «Агенція розвитку територіальної громади с. Стужия» Закарпатської області, створена за підтримки Проекту МРГ 14 листопада 2008 року, залучила додаткове фінансування від донорів для паралельних ініціатив.

Шукаючи шляхів покращення життя у власному селі, ОГ вирішила розвинути туристичні маршрути, щоб привабити більше інвестицій та для вигоди громади. Нещодавно сформована організація вже змогла завершити реалізацію своєї першої ініціативи «Стужия – перлина Українських Карпат». В рамках цієї ініціативи було розроблено туристичний маршрут, що охоплює цікаві та унікальні природні та історичні визначні місця села. Цей маршрут позначений вказівними знаками у селі, а також надрукована інформаційна брошура. Інформація про с. Стужия та його іновачію була широко розповсюджена через ЗМІ та в інтернеті. Було виготовлено банер та встановлено на в'їзді до села, щоб привернути потенційних туристів до місцевості та позначити основні туристичні принади. В рамках цього проекту було досліджено джерело мінеральної води та інші природні явища.

Вартість проекту сягнула 45 000 грн. Він був виконаний за кошти членів громади за підтримки наукових установ та місцевих спонсорів. Реалізація проекту дозволить привернути близько 2 000 туристів та створить додаткові робочі місця в селі.

Розвиток туризму в селі ускладнений через відсутність вуличного освітлення, що громада визначила пріоритетом та запропонувала як ініціативу для мікро-проектної пропозиції в рамках Проекту МРГ. Загальна вартість проекту складає 132 934 грн.

3.2 Створення Форумів місцевого розвитку / Районних ресурсних центрів громади

Форум місцевого розвитку створюється постановою районної державної адміністрації в кожному пілотному районі. Зазвичай, він складається з представників районного керівництва та голів відповідних департаментів; голів сільських / селищних рад та керівництва ОГ. Метою ФМР є сприяння діалогу, процесам координування, планування та прийняття рішень на місцевому рівні між обласною та районною владою і громадами з метою активізації інтеграції та розвитку. Засідання ФМР проводяться регулярно для обговорення місцевих питань розвитку, таких як включення пріоритетів громад до планів розвитку району, мобілізація ресурсів для впровадження пріоритетів громад, забезпечення керівництва та технічної підтримки ОГ протягом реалізації мікро-проектів ОГ. Іншими функціями ФМР є –

- Допомога в юридичній реєстрації ОГ
- Прийняття рішень щодо підготовки необхідної документації для впровадження проекту громади
- Допомога ОГ в залученні місцевого фінансування
- Схвалення планів розвитку громад
- Допомога в підготовці кошторису проектів громад
- Схвалення мікро-проектних пропозицій
- Схвалення заміни сільських / міських / селищних рад і громад
- Контроль за результатами впровадження Проекту МРГ в районі
- Забезпечення допомоги в технічному обстеженні будівель / конструкцій
- Підтримка передачі завершених проектів
- Організація громадського аудиту.

Форум місцевого розвитку у Підроличіську Львівської області

Окрім того, кожен район партнер створює районний ресурсний центр громади (РРЦГ), який виступає в ролі секретаріату ФМР та в ролі органу, який координує виконання рішень ФМР. У РРЦГ працює службовець РДА, який делегується для підтримки впровадження Проекту МРГ в районі та для сприяння методології Проекту МРГ в громадах, які не беруть участь у Проекті. Протягом 2-го року діяльності РРЦГ були створені та обладнані у 107 районах (всього 107 з початку проекту).

Ресурсний центр громади в
Переяславському районі Київської обл.

Протягом звітнього року районними органами влади-партнерами Проекту було створено 191 ФМР. Всього з початку Проекту було створено 191 ФМР. Мала місце затримка лише в Донецькій області, де запуск Проекту відбувся пізніше (в липні 2009 року). Створені ФМР провели 453 засідань для

обговорення та прийняття рішень стосовно згаданих вище питань. З 2008 року ФМР схвалили 643 планів розвитку громад та виявились ефективним інструментом мобілізації ресурсів з місцевого бюджету на суму 26,2 млн. грн. для підтримки проектів громад.

Ефективність ФМР як механізму прийняття спільних рішень була визнана керівниками декількох районів, оскільки чере цей інструмент вони можуть працювати і залучати також ті сільські / селищні / міські ради, які не входять до Проекту (Вставка - 3). Проект МРГ забезпечив невелику матеріально-технічну й організаційну підтримку (зокрема інформаційні матеріали матеріали, демонстраційні дошки тощо) районам, які вирішили

створити ресурсні центри.

Вставка – 3: Районні ресурсні центри громад стають складовою РДА/РР

Районний ресурсний центр громад у Сарненському районі (Рівненська область) було засновано 25 травня 2009 року розпорядженням Голови РДА. У районній адміністрації було виділено та обладнано приміщення для офісу ресурсного центру, а також призначено координатора діяльності центру - для цього виділено окрему штатну одиницю. Центр функціонуватиме і матиме на меті сприяти діяльності місцевих громад і підтримці їх ініціатив з розвитку. Ресурсний центр також функціонує як секретаріат Форуму місцевого розвитку. За ініціативою районного керівництва в області діє конкурс грантів для проектів громад. Загальний бюджет якого складає 250 000 грн. Проведенням такого конкурсу районне керівництво планує розповсюдити досвід Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» і залучити до проектної діяльності інші громади.

Схожий досвід мають Гошанський район Рівненської області, Рогатинський, Галицький та Голоденківський райони Івано-Франківської області, Куйбишевський та Гуляйпільський район Запорізької області, МРГтівський та Антрацитівський райони Луганської області, Гайворонський та Александрівський райони Кіровоградської області та Переяслав-Хмельницький район на Київщині.

3.3 Створення Обласних координаційних рад / Обласних ресурсних центрів громад

Роль обласних органів влади є надзвичайно важливою для сприяння процесу впровадження Проекту МРГ в пілотних районах та розповсюдження корисного досвіду за межами районів-партнерів. Саме з такою метою створюються Обласні координаційні ради (ОКР) на чолі з заступником Голови ОДА та/або ОР та за участі представників районних форумів місцевого розвитку (ФМР), відповідних управлінь ОДА, відібраних СР / МР, ОГ, НУО та приватного сектору. ОКР координує фінансування проектів; забезпечує належну інформованість місцевих посадовців; проводить спільний моніторинг впровадження Проекту МРГ в надає консультації з стратегічних питань впровадження проектів, а також вирішує питання місцевої політики.

Засідання обласної координаційної ради в Черкаській обл. за участі представників всіх районів, сільрад, ЗМІ та інших донорів (Вставка –4)

Протягом 2-го року діяльності Проекту було сформовано 23 ОКР (всього з початку діяльності - 23). Вони провели 34 засідання для обговорення та прийняття рішень з різних питань, пов'язаних із впровадженням Проекту МРГ в області. Зокрема, вони виявились ефективними у –

- Прискоренні процесу впровадження Проекту,
- Підсиленні партнерства з районними органами влади,
- Пом'якшенні ефекту від фінансової кризи на спів фінансування шляхом виділення коштів з обласного бюджету на реалізацію проектів громад. (9 областей виділили 7,8 млн. грн.)

Деякі обласні органи влади визнали цінність ОКР і на своїх засіданнях запрошували також райони, які не залучені до Проекту МРГ, сподіваючись, що ці райони зацікавляться впровадженням та переймуть методологію Проекту МРГ (Вставка - 4.)

Обласні ресурсні центри громад (ОРЦГ), створені спільно Проектом МРГ та обласними органами влади, слугують секретаріатом ОКР. Проект МРГ підтримує ОРЦГ, здійснивши поточний ремонт приміщень, надавши обладнання і меблі та інформаційні матеріали. В цілому, обласні органи влади делегували працівників рівня від головних спеціалістів до керівників департаментів та заступників голів обласних державних адміністрацій. У деяких випадках обласні ради також делегували своїх співробітників.

Вставка – 4: Обласна координаційна рада як інструмент регіонального управління за участі громадськості

МРГ розпочав діяльність у Черкаській області відносно пізно – у серпні 2008, після підписання угоди про партнерство з обласними органами влади. Скоро стало зрозуміло, що обласна/місцева влада та місцеві громади є відносно пасивними у відношенні роботи в проекті з причини невіри в його результативність. Через це гальмувало створення відповідної структури підтримки Проекту, а прийняття рішень відбувалось за підходом «згори-вниз». Для ознайомлення представників органів влади-координаторів Проекту з важливістю та результатами застосування підходу, орієнтованого на громаду, було організовано ознайомчий візит до Івано-Франківщини. Після цього візиту значно зросла підтримка обласним керівництвом ініціатив Проекту. Вмотивовані обласними колегами, районні керівники також поживали співпрацю з Проектом.

Підтримка обласних координаторів істотним чином допомогла обласному підрозділу впровадження налагодити роботу на місцях. Позитивні наслідки цього очевидні, зараз Проект активно працює в області, а методологія розвитку, орієнтованого на громаду дає свої плоди.

Обласну координаційну раду було створено на Черкащині без затримок. Заступник Голови ОДА виявив бажання запросити на засідання Координаційної ради усіх Голів РДА, а також начальників ключових управлінь та представників інших донорів і проектів. Метою було ознайомити інші агенції з розвитку з діяльністю Проекту в області та причинами його успішності з тим, щоб вони могли використовувати у своїй діяльності досвід Проекту. Засідання було успішно проведено 31.07.09. Під час цієї зустрічі було розглянуто прогрес та перші результати Проекту. А також проаналізовано його сильні та слабкі сторони. За поданням Координаційної ради в області було розроблено та затверджено на сесії Черкаської обласної ради цільову програму "Впровадження в області проекту МРГ на 2009-2010рр." (цитата з програми: "У 2009 році з обласного бюджету здійснювати фінансування 10% суми, яка має надійти від місцевих бюджетів області; з коштів обласного та місцевих бюджетів - 45% вартості проектів громад").

3.4 Участь місцевих органів влади в процесі впровадження Проекту МРГ

Місцеве / обласне керівництво було залучено як до процесу відбору районів і сільських / селищних / міських рад, так і до процесу мотивування членів громад з метою їх організації (див. Таблицю II, Таблицю IV). Зазвичай, координатори від обласних / районних адміністрацій брали участь у процесі на регулярній основі. Проте участь керівників департаментів і заступників голів обласних державних адміністрацій / обласних рад та голів районних адміністрацій / рад була рідкісним явищем.

Участь керівництва зазвичай створює почуття довіри серед населення цільових громад, а також полегшує завершення процесу. З іншого боку, посадовці найвищого рівня мали змогу отримати інформацію безпосередньо від населення цільових громад.

Четвертий розділ

Розвиток потенціалу

Розбудова потенціалу учасників та партнерів є одним із пріоритетів Проекту і передбачає такі види діяльності як: тренінги, навчальні поїздки, діалоги та інші форми й прийоми, що використовуються для удосконалення навичок та передачі знань у процесі навчання та підвищення рівня кваліфікації фахівців. Метою є надання місцевим громадам, працівникам місцевих органів влади та самоврядування та іншим партнерам необхідних знань для використання на практиці підходу, орієнтованого на громаду. Протягом року було проведено 653 заходів для розвитку потенціалу із залученням 15167 осіб, представників Проекту МРГ, обласних / районних органів влади, сільських / селищних / міських рад та організацій громад. Всього з 2008 року було проведено 664 заходів для розвитку потенціалу для 15245 осіб. Деталі про ці події подані нижче:

4.1 Навчання для фахівців Проекту МРГ

Протягом звітного року було організовано 6 тренінгів для підвищення професійного рівня 48 фахівців Проекту (спеціалістів з розвитку громад, фінансових асистентів, інструкторів, асистентів та водіїв). Тренінги були організовані у формі навчань до та після прийняття на роботу та навчальних поїздок. Всього з 2008 року у тренінгах взяли участь 100 фахівців Проекту. Тренінги охоплювали такі теми:

Розвиток громад

- Орієнтація на ЄС, ПРООН і МРГ
- Сталий розвиток
- Соціальна мобілізація
- Підхід до розвитку, орієнтований на територію
- Операціоналізація методології Проекту МРГ
- Навчальні візити на успішні об'єкти

Фінанси/закупівлі

- Орієнтація на ЄС, ПРООН і МРГ
- Фінансові правила та положення ПРООН / МРГ
- Бухгалтерія в Організаціях громад
- Тендерні процедури ПРООН
- Фінансова звітність ОГ стосовно впровадження МПП

Керування

- Безпечне керування
- Страхова політика ПРООН
- Правила та положення ПРООН про управління і технічну підтримку транспортного засобу
- Орієнтація на ЄС, ПРООН і МРГ

4.2 Тренінги для національних/ регіональних партнерів

1-3 квітня 5 представників партнерів Проекту МРГ¹ взяли участь у дводенному тренінгу з теми «Децентралізація та ефективне місцеве самоврядування», організованому Програмою муніципального врядування та сталого розвитку ПРООН за підтримки Швейцарської агенції розвитку та співпраці. Тренінг відбувся в Яремче (Івано-Франківська область) і зібрав мерів та представників місцевих рад з метою підвищення їхньої кваліфікації з таких: місцеве самоврядування та децентралізація, участь громадян, стратегічне планування, операційне планування, фінансове планування, соціальна мобілізація та створення якісної системи управління наданням комунальних послуг у відповідності з міжнародними стандартами ISO 9001:2000.

Учасники навчальної поїздки до Чехії

10-16 травня був організований навчальний візит до Чехії для групи представників органів влади центральних та регіонального рівнів, а також для представників органів місцевого самоврядування. Поїздка відбулась за підтримки ПРООН/Регіонального центру Братіслави та Чеського трастового фонду. Основною метою навчального візиту було: розвиток потенціалу представників української влади для активізації сприяння запровадженню врядування за участі громад, ознайомлення з передовими технологіями сталого виробництва та утилізації енергії та готовності до надзвичайних ситуацій, пов'язаних з виробленням атомної енергії. План візиту вдало поєднував лекції, візити на об'єкти та зустрічі з представниками влади національного та місцевого

¹ Голови Липоводолінської районної ради (Сумська область), Новомиргородської районної ради (Кіровоградська область), Софійської районної ради (Дніпропетровська область), заступник мера м. Ржищів (Київська область), керівник департаменту Красногвардійського району, АРК.

рівнів, що були зосереджені на таких питаннях (а) планування на випадок надзвичайної ситуації, (б) співробітництво між державною та місцевою владою та операторами атомної електро станції у м. Дуковани, (с) доступ до інформації та (д) залучення місцевого населення до системи громадської оборони.

Учасники² високо оцінили можливість зустрітись з колегами із чеських міністерств, регіональних адміністрацій та муніципалітетів і дізнатись про інноваційні способи управління та врядування, та ознайомитись із функціонуванням Чеської системи громадського управління та врядування (Вставка 5)

Вставка – 5: Досвід, отриманий від навчального візиту до Чехії

Найкраща практика та уроки, отримані від навчального візиту до Чехії, які можна застосувати до українського контексту такі -

- Чеський досвід може служити прикладом подальшої децентралізації та посилення місцевого врядування в Україні.
- Енергозбереження та більш широке використання джерел енергії повинно стати пріоритетом і застосовуватись на практиці. Керівна роль в цьому процесі повинна бути надана місцевим органам виконавчої влади. Але на національному рівні необхідно розробити політику, яка б дозволила сприяти та підтримувати створення таких же нормативів, тобто заснованих на вивчених Чехією уроках, чий досвід потрібно взяти до уваги, щоб уникнути помилок і неефективності.
- Чеський досвід встановлення котлів, що працюють на біомасі, для забезпечення енергією / теплом місцевого населення можна рекомендувати до застосування в пілотних громадах регіону.
- Досвід спільного ЄС / ПРООН Проекту МРГ в Рогатинському районі (Івано-Франківська область), який було представлено головою районної ради може бути запроваджений в інших регіонах України.

7-8 липня 2009 року відбувся навчальний візит на Івано-Франківщину для 13 партнерів Проекту з Луганської, Харківської, Полтавської, Черкаської, Чернігівської та Київської областей. Візит організовано з метою обміну досвідом із впровадження Проекту МРГ. Програма поїздки включала обговорення з керівництвом області, а також візит до громад Рогатинського району: сіл Вишнів та Обертин.

Візит представив досвід та механізми підтримки обласного та районним керівництвом впровадження Проекту та зміцнення місцевих громад через реалізацію ними самостійних ініціатив з розвитку.

4.3 Тренінги для членів громад

Протягом року було організовано ряд тренінгів в усіх областях для керівників ОГ з таких питань: (а) управління ОГ; (б) фінансова діяльність ОГ; (в) планування за участі громадськості; (г) написання мікро-проектних пропозицій (МПП); (д) бухгалтерія в організації громад; (е) фінансова звітність ПРООН/ Проекту МРГ про впровадження мікро-проекту; (ж) орієнтація на ЄС, ПРООН і МРГ; (з) спільне оцінювання ОГ.

За звітний період було організовано 646 тренінгів для 11443 представників ОГ (Таблиця - VII). Вони дізнались, як створити, зареєструвати та підтримувати організацію громад; як підготувати та захистити проектні пропозиції, та як впровадити ініціативи, спрямовані на покращення якості життя

² (а) Надія Бондарчук, заступник директора Департаменту регіонального розвитку, Міністерство регіонального розвитку та будівництва, (б) Оксана Ветлинська, Спеціаліст Департаменту регіональної політики, Секретаріат Кабінету Міністрів України, (с) Дмитро Орлов, начальник управління зовнішніх зносин, Полтавська обласна державна адміністрація, (д) Віктор Павліченко, Заступник голови, Черкаська обласна рада, (е) Василь Байцим, Заступник голови, Волинська обласна державна адміністрація, (ф) Олег Обушний, Заступник голови, Чернігівська обласна рада, (г) Михайло Попель, Голова, Рогатинська районна рада І-Франківська область

місцевої громади. Члени ОГ також навчилися слідкувати за діяльністю своєї ОГ для забезпечення її інституційної міцності та фінансової стабільності.

З початку проекту року було організовано 646 тренінгів для 11443 керівників ОГ. Серед загальної кількості учасників тренінгів 60% склали жінки і 40% - чоловіки.

Таблиця – VII: Тренінги, організовані для ОГ у 2009 році

	К-ть тренінгів	К-ть учасників	Від загальної к-ті учасників				Від загальної к-ті учасників			
			Ч	%	Ж	%	Члени ОГ	%	Місцева влад	%
Всього в 1-й рік	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Всього і 2-й рік	646	15065	6119	40.6	8944	59.4	11443	76.0	3622	24.0
З початку проекту	646	15065	6119	40.6	8944	59.4	11443	76.0	3622	24.0

* Детальна інформація, розподілена за областями, подана в Додатку - 1

Загалом, жінки складають більшу частину учасників тренінгів через їх більшу активність в діяльності Проекту в усіх областях.

В цілому, ці тренінги сприймалися учасниками як корисні, про що вказують їх думки, подані у Вставці - 6.

Вставка - 6: Відгуки членів ОГ про тренінги

«Тренінги: «Ефективне управління організацією громади», «Спільне планування» та «Підготовка мікропроектної пропозиції» були особливо цікавими. Адже ми отримали методичні рекомендації щодо управління нашою організацією, в формуванні бюджету громади, підготовка звітної документації, написання мікропроектної пропозиції та оформлення необхідних документів» - *Водяничук В.І., голова БО «Піклувальна рада» ДНЗ (ясла-садок) «Зірочка» Городенківської міської ради, Івано-Франківська обл.*

«Багато корисної інформації я отримав на тренінгах «Спільне планування» та «Підготовка мікро проектної пропозиції», яка допомогла мені у вирішенні питань роботи з громадою та в подальшій роботі із документацією в межах Проекту». – *Василенчук З.З., голова ГО «Добробут», Івано-Франківська обл.*

«Усі тренінги були цікавими і корисними. Особливо мені багато дав тренінг зі стратегічного планування та розвитку громади. Я стараюся завжди вчитися і використовую можливості для цього. Хотілося б, щоб були тренінги не тільки в районі для керівництва ОГ, але й безпосередньо в селі для більшої кількості членів ОГ. Нас дуже цікавить можливість підприємництва в селі та залучення додаткових ресурсів для громади.» *Галина Бійчук, ОГ «Роксолана» с.Довгалівка Білогірського р-ну Хмельницької обл.*

«Всі тренінги біли цікавими, неможливо виокремити один, оскільки все взаємопов'язано. Багато дізналися про можливості простих громад, повірили у можливості» *Валерій Полтавченко, ГО «Довіра», с. Гончарівка, Білгород-Дністровський р-н, Одеської області*

«...Самим цікавими тренінгами були – «Управління та планування діяльністю громади» та в рамках тренінгу «Підготовка МПП» інформація щодо проходження процедур дозвільного характеру, погодження проектною документації, оформлення відведення земельної ділянки тощо. Оскільки відповідна інформація майже «закрита» ми вдячні Запорізькому ОРЦГ за наданий досвід...» - *Перебийніс Лідія Миколаївна, голова «Чапайське об'єднання громадян» Запорізька область*

«Я отримала повне уявлення про обсяг документації, яка необхідна для здійснення робіт по проекту, тренінги допомогли нашій громадській організації покращити знання про написання мікропроектної пропозиції, спільне планування та ефективне керівництво в громаді». *Голова ГО «Водянський водогрій» с.Водяне Петрівського району Кіровоградської області*

П'ятий розділ

Проекти громад

Проект «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» має на меті покращення умов проживання місцевих громад та посилення врядування за участі громад. З цією метою Проект підтримує реалізацію пріоритетів із місцевого розвитку, що втілюються у так званих «мікро-проектах» - ініціативах громад. На умовах рівності, продуктивності, сталості та спів-фінансування з місцевих бюджетів таким проектам надаються мікро-гранти.

Протягом звітного року було схвалено до фінансування 404 мікро-проектних пропозицій (МПП) (469 схвалених МПП з початку Проекту). Проект націлений на виконання 1 175 мікро-проектів до 2010 року. Детальна інформація про мікро-проекти, підтримані Проектом МРГ, розміщена на офіційній веб сторінці Проекту: <http://MRG.org.ua/MicroProjects.aspx>.

Впровадження проектів громад здійснюється за такою схемою.

5.1 Підготовка Планів розвитку громад (ПРГ)

Протягом 2-го року діяльності Проекту було проведено 600 других діалогів, щоб ініціювати планування за участі громад в ОГ. Під час других діалогів членів ОГ ознайомлено з суттю, важливістю та механізмом спільного планування знизу-догори. До того ж, вони мали можливість дотримуватись принципів захисту прав людини у визначенні пріоритетів, наприклад, потреби вразливих прошарків суспільства не залишилися без уваги, а більше 80% членів ОГ отримують вигоду від плану в цілому.

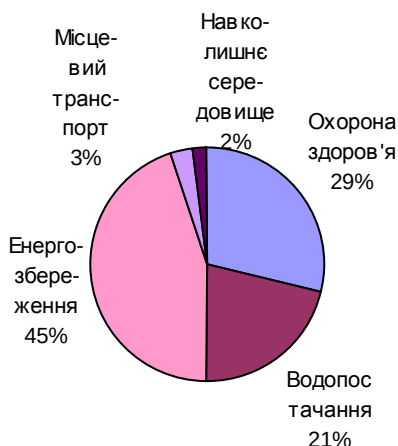
Таблиця - VIII: ПРГ ОГ за роками*

Область	ОГ з ПРГ		
	2008	2009	Всього
Всього	9	901	910

* Деталі по регіонах подано у Додатку -1.

Протягом року, 901 ОГ визначили власні пріоритети і підготували плани розвитку громади, загалом з початку Преокту - 910 планів. Детальна інформація подана в Таблиці – VIII і Діаграмі - V. Більшість громад обрали пріоритетними енергозбереження (52%), охорону здоров'я (23%) та комунальне водопостачання (19%). Менш важливими визнано проблеми комунального транспортування (5%) та навколишнього середовища (1%).

Діаграма - II: Розподіл ПРГ за секторами

Вставка - 7: Внесок громад до планів розвитку села/району

ОГ «Надія» с.Високе Житомирської області підготувала план розвитку своєї громади у 2008 році та подали його для затвердження та включення до плану розвитку села..

Сільрада розглянула план громади та відзначила, що його створено та затверджено за участі 80% домогосподарств села. Депутати сільради були вражені рівнем залучення мешканців та якістю пріоритизації, тому вирішили внести зміни до затвердженого раніше плану розвитку села, взявши за основу план розвитку місцевої громади.

“Традиційно соціально-економічні плани розвитку сільради розроблялись на основі інформації та пропозицій від сільських депутатів, зауважує сільський голова М.М. Бардук, - Такі плани важко було впроваджувати, оскільки мешканці були відносно пасивними щодо них. Тепер люди є значно активнішими, співпрацюють і допомагають у реалізації нового плану, адже вони спиймають його як свій».

5.2 Включення пріоритетів громад до місцевих планів розвитку

Протягом року, 855 ОГ надіслали пріоритети до відповідних сільських / селищних / міських рад. З них усі 855 планів було погоджено СР / МР та передано до форуму місцевого розвитку (ФМР) для обговорення та схвалення. Часто їх плани розвитку конкурували з пропозиціями громад, не залучених до Проекту МРГ. Отже, ОГ захистили свої плани розвитку під час цих засідань за підтримки представників відповідних рад. Завдяки тренінгам та технічній підтримці Проекту якість планів розвитку ОГ була визнана дуже високою, а самі плани мали великі шанси бути схваленими.

Таблиця - IX: Включення планів розвитку ОГ*

З 855 розглянутих ФМР протягом року ПРГ 756 було схвалено. Всього з 2008 року було схвалено 756 ПРГ (Таблиця - IX). Після схвалення МПП, вони були включені до плану розвитку місцевими органами влади. Схваливши МПП, районна та місцева влада погодилися виділити кошти на реалізацію цих планів.

Рік	СР / МР		ФМР	
	Подано	Схвалено	Подано	Схвалено
1-й рік	-	-	-	-
2-й рік	855	855	855	756
Всього	855	855	855	756

* Інформація за областями подана в Додатку - 1

5.3 Схвалення мікро-проектних пропозицій (МПП)

Підготовка МПП: Після схвалення громадських пріоритетів на ФМР 726 ОГ підготували мікро-проектні пропозиції (МПП) протягом 2009 року. Готувались вони за підтримки технічних департаментів районних державних адміністрацій, координаторів з ресурсних центрів громад та приватних організацій. За необхідності, Проект МРГ забезпечував необхідні тренінги для представників ОГ та місцевої влади. Проектні пропозиції включали кошторис, технічну документацію / креслення, зобов'язання щодо спів фінансування та ін. У кошторисній документації подана конкурентна ціна, визначена шляхом проведення оцінки пропозицій / попереднього тендеру. На загальному засіданні члени ОГ обговорювали проектні рішення та кошторис, а також схвалювали їх. Загалом з 2008 року було підготовано 726 МПП.

Оцінка МПП: 545 ОГ подали свої МПП на розгляд через свої обласні ресурсні центри. ОГ подавали підготовлені МПП до Проекту МРГ через відповідні ОРЦГ. Отримані МПП пройшли процедуру оцінки на двох рівнях: – (а) регіональна команда Проекту здійснила попередню оцінку інформації та наявності необхідних документів, (б) у центральному офісі Проекту МРГ інженери та експерти з розвитку громад здійснили технічну й інституційну оцінку. Протягом 2009 року було оцінено 469 МПП (всього з 2008 року - 469 МПП).

Схвалення МПП: Комісія з відбору МПП Проекту МРГ³ здійснювала остаточну оцінку МПП та схвалювала їх. Протягом 2-го року діяльності проекту було схвалено до фінансування 404 МПП.

Загалом з 2008 року було схвалено 404 МПП, серед яких 55% спрямовані на енергозбереження, 21% - охорону здоров'я, 17% - комунальне водопостачання, 6% - комунальне транспортування і 1% - захист навколишнього середовища (Діаграма - VI). Цей розподіл точно відображує пріоритети громад та місцевої влади, в той час як Проект МРГ виступає нейтральною стороною, яка не впливає на вибір пріоритетів.

Таблиця - X: Подані і затверджені МПП*

Період	МПП			Загальна вартість, млн. грн.	Середня вартість, Тис. грн.	Total Cost Shared in UAH million By					
	Подані	Оцінені	Затверджені			ОГ	СР/МР	РДА/РР	ОДА/ОР	Прив. сектор	МРГ
1-й рік	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2-й рік	545	469	404	58.5	144.8	4.6	6.6	16.7	2.9	0.9	26.8
Total	545	469	404	58.5	144.8	4.6	6.6	16.7	2.9	0.9	26.8

³ КВП Проекту МРГ складається з програмного менеджера Проекту МРГ, старшого програмного менеджера ПРООН та заступника постійного представника ПРООН в Україні

Вставка – 8: Обласні бюджети виділяють кошти на спів-фінансування ініціатив громад

Громади Полтавської області відчули полегшення: навіть за умов фінансової кризи бюджетне спів-фінансування їх мікро-проектів буде забезпечено завдяки кроку назустріч від обласного керівництва. За умовами роботи в Проекті, 45% коштів для ініціатив громад має надійти з місцевого бюджету різних рівнів. Зважаючи на критичну ситуацію районних бюджетів, область взяла на себе частку фінансової відповідальності і зобов'язалась дофінансувати мікро-проекти.

Проекти громад містяться у Планах розвитку громад, кожен з яких затверджений на районному Форумі місцевого розвитку та включений до Плану розвитку району. Нажаль, за фінансової скрути далась взнаки нестача ресурсів районних та сільських бюджетів. Важливо було не знищити довіру громад, які активізувались для вирішення місцевих проблем, і для цього намагались мобілізували додаткові кошти місцевих спонсорів. Які також постраждали від наслідків кризи.

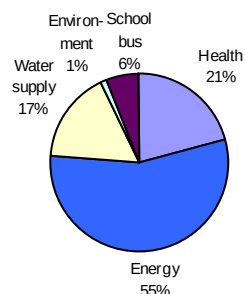
Цю проблему було обговорено на засіданні Обласної координаційної ради, на якому керівники регіону перейняли проблему та доручили вивчити можливості мобілізації обласних ресурсів для спів-фінансування проектів громад. Фахівці ОДА/ОР знайшли механізм, за яким кошти з обласного бюджету можуть бути перераховані на реалізацію планів громад. Використовуючи цей механізм, облрада затвердила виділення 800 000 грн.

Після обговорень питання складнощів фінансування ініціатив громад, подібні випадки виділення обласного фінансування для проектів громад мали місце і в інших областях: Сумській (1 000 000 грн.), Черкаській (270 000 грн.), Волинській (1700 000 грн.), Дніпропетровській (1 796 000 грн.), Тернопільській (1 000 000 грн.) Херсонській (794 000 грн.), Кіровоградській (рішення від у червні 2009 р. - 100 000 грн. на 2009 р. і 100 000 на 2010р.), Запорізькій (200 000 грн.)

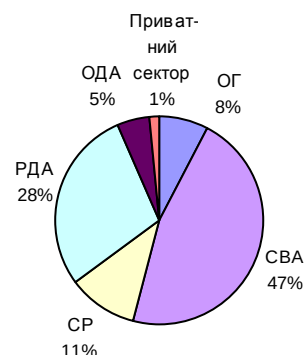
Тернопільська область відпрацювала власний механізм і віділила 1,000,000 грн на підтримку проектів громад. Таким чином, 9 обласей-партнерів проекту видалили загальну суму близько 7,760,000 грн на підтримку проектів місцевих громад.

Загальна вартість усіх 404 схвалених МПП складає близько 58,5 млн. грн., а середня вартість мікро-проекту – 144800 грн. Відповідно до домовленостей спів фінансування, мікро-проекти будуть фінансовані з місцевого бюджету (44%), 11% якого складає внесок з сільського / селищного / міського бюджету, 28% - з районного бюджету, 5% - з обласного бюджету. У середньому внесок ОГ склав 8%. Середній внесок проекту МРГ склав 47%. До того ж, громадам вдалось залучити приватний сектор до спів фінансування власних ініціативних пропозицій (1%). Деталі подано в Таблиці - X і Діаграми - VII.

Діаграма – III : Типологія МПП

Діаграма – IV: Спів фінансування схвалених проектів

Схвалені мікро-проекти покликані покращити комунальні споруди чи територію, щоб члени громади отримали від цього вигоду. Схвалені мікро-проекти розподілені таким чином:

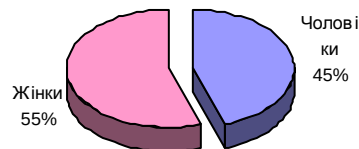
- Школа / дитячий садок - 50.2% (енергозбереження, ремонт будівлі, покращення санітарних умов, шкільний автобус та ін.)
- ФАП - 21.1% (енергозбереження, ремонт будівлі, обладнання та ін.)
- Територія громади - 28.7% (вуличне освітлення, водопостачання, прибирання відходів та ін.)

Як видно з діаграми VIII, найбільша частина громад отримала користь від реалізації проектів, спрямованих на енергетичну ефективність, покращення медичних послуг та водопостачання. Очікується, що принаймні 381915 осіб отримають вигоду від реалізації затверджених 404 проектів громад, серед яких 45% - чоловіки, 55% - жінки (Діаграма - X). Розподіл вигоди за секторами проектів вказує на те, що найбільша кількість цільового населення отримує вигоду від енергозбереження, покращення охорони здоров'я та водопостачання (Діаграма - VIII).

Діаграма –V: Вигодонабувачі від реалізації проектів громад за пріоритетом

Діаграма – VI: Вигодонабувачі від реалізації проектів громад за статеву приналежністю

5.4 Впровадження мікро-проектів

Серед усіх схвалених МПП протягом 2-го року діяльності Проекту року розпочалось впровадження 278 МПП (всього 278 з початку). Мікро-проекти впроваджуються ОГ у партнерстві з Проектом МРГ та за підтримки місцевої влади у такій послідовності:

- Підписання угоди: Угода між ПРООН і ОГ є передумовою для перерахунку коштів на рахунок ОГ для реалізації МПП. На обласному / районному рівні та на рівні громади спостерігалась достатня прозорість підписання Угоди. За можливості, на підписанні були присутні представники ЗМІ, які висвітлювали цю подію.
- Впровадження мікро-проектів: Проект МРГ перераховує схвалену суму гранту на рахунок ОГ трьома траншами. Ця умова допомагає забезпечити належне використання ресурсів та якість результату.

Громада с.Радісне Одеської області підписує грантову угоду

Голова Представництва Європейської Комісії в Україні Ж.М.Пінту Тейшейра та делегація послів Німеччини, Фінляндії та Чехії

Після отримання першого траншу від Проекту, ОГ розпочинають впровадження власних проектів, які передбачають закупівлю товарів та послуг від постачальників, відібраних через прозорі тендерні процедури. Окрім внеску, члени ОГ забезпечують кваліфікованих / некваліфікованих працівників та інші доступні в громаді матеріали для реалізації проекту. Місцева влада забезпечила свою частку фінансування шляхом надання послуг чи інших робіт. У деяких випадках вони перерахували кошти на рахунок ОГ. Аналогічна ситуація спостерігалась з приватними спонсорами. Під час робіт на об'єкті встановлюються паспорти об'єкту з метою забезпечити прозорість та візуально відобразити підтримку донорів.

- Наглядний комітет з якості на районному рівні забезпечує якість виконаних робіт, надаючи необхідні інструкції ОГ та підрядникам стосовно якості робіт. При перевірці освоєних коштів враховується звіт комітету. Цей комітет складається з районного координатора проекту, технічного

спеціаліста відповідного управління/відділу РДА/РР, обласного координатора ОПВ, Голови сільради, Голови ОГ.

- Завершення та передача власнику: Протягом звітнього року було завершено 15 мікро-проектів. Після завершення проекту ОГ має пройти ряд процедур, включаючи громадський аудит, введення в експлуатацію, передачу об'єкту власнику, церемонію відкриття, висвітлення у ЗМІ та перевірку донорами. Усі ці процедури покликані забезпечити високу прозорість у використанні ресурсів та громадське володіння об'єкту в процесі його функціонування та підтримки (Вставка - 9 і Вставка - 10).

Вставка - 9: В Тернопільській області урочисто відкрито маршрут шкільного автобусу для дітей з восьми сіл

23 травня 2009 року у с. Вишгородок Лановецького району Тернопільської області відбулось урочисте відкриття першого проекту «Шкільний автобус». У відкритті взяли участь голова обласної ради Олексій Кайда, Уповноважений керівник офісу ПРООН в Україні Ерджан Мурат, голова Представництва Європейської комісії в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра, заступник голови місії Александр Байерль (Австрія) та ряд послів європейських країн: Дімітар Владіміров (Болгарія), Ярослав Башта (Чехія), Ганс-Юрген Гаймзет (Німеччина), Харіс Дімітріу (Греція), Андраш Баршонь (Угорщина), Яцек Ключковські (Польща), Лі Тернер (Великобританія) та Ердоган Ішджан (Туреччина).

З цієї нагоди, представники місцевої влади та ОГ повідомили про успіхи впровадження мікро-проекту, вартістю 163 555 грн. в рамках партнерства між місцевими громадами, місцевою радою, районним і обласним керівництвом.

Вітаючи громаду, Уповноважений керівник офісу ПРООН в Україні зазначив, що Організація буде своєю роботою в усіх країнах в першу чергу орієнтується на людський компонент, на потреби у людей, їх умови життя та очікування стосовно освіти, соціальної чи медичної допомоги, тривалості життя. *«Ми притримуємося думки, - зазначив Ерджан Мурат, - що люди мають бути в центрі розвитку, люди самі мають вирішувати, що вони хочуть і як вони хочуть, як скажімо в цій громаді і цей приклад з автобусом».*

Голова Представництва Європейської комісії в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра зазначив: *«Немає кращого способу відзначати цей День Європи ніж приїхати в це село і прийняти участь в церемонії передачі автобуса громаді села Вишгородок. Тому, що це найкращим чином ілюструє інші виміри співпраці між Україною та Європейським Союзом».*

5.5 Допомога регіонам, що постраждали від повені

Для допомоги областям, що постраждали від повені у 2008 році, додаткова квота з 56 мікро-проектів було надано 5 регіонам: Івано-Франківська, Тернопільська, Львівська, Чернівецька, Закарпатська. Враховуючи додаткове навантаження на районні бюджети у цих місцевостях, вимоги до відсотків спів-фінансування проектів громад буде знижено. Передбачається, що Проект профінансує 70% вартості проекту громади. Область/район додадуть 25%. Громада збере 5%. Планується, що додаткові проекти будуть реалізовані до середини 2010 року.

Вставка - 10: Перша кримська громада завершила власний мікро-проект «Ремонт та облаштування амбулаторії»

23 квітня 2009 року у с. Красна Поляна Красногвардійського району АР Крим відбулось урочисте відкриття першого проекту місцевої громади, здійсненого в рамках всеукраїнського спільного Проекту ЄС та Програми розвитку ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». Проект громади - це відремонтована та наново оснащена амбулаторія, його громада виконала за допомоги від місцевого бюджету, а також від Проекту «Місцевий розвиток». На урочисте відкриття амбулаторії громада запросила представників місцевих органів влади, Верховної Ради АР Крим, Секретаріату Кабінету міністрів України та керівників Проекту від Програми розвитку ООН.

Гості були вражені активністю громади, яка з ентузіазмом розповідала про свої найперші кроки у самоорганізації, про підготовку та реалізацію проекту. Як і багато інших сільських громад, мешканці с. Красна Поляна мали чимало проблем: жахливий стан місцевої амбулаторії, відсутність дитячого садочка, проблеми зі зрошенням присадибних ділянок, при тому, що зовсім неподалік пролягає Дніпровський канал.

«Ми вирішили, що потрібно самим щось із цим робити, бо чекати допомоги можна ще довго», почав свою розповідь обраний голова місцевої громади Борис Загірний, - «Тому ми зібрались на сход села, вирішили об'єднатись у громаду і, нарешті, вирішити одну проблему за іншою». Мешканці проголосували за ремонт амбулаторії як за першочергову для вирішення проблему, почали збирати власні кошти і звернулись за допомогою до сільського голови та Проекту «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду».

Співробітники Проекту допоміг об'єднатись та провів для громади ряд тренінгів по організаційній фінансовій діяльності, підготовки проектної пропозиції та виконанню проекту. Це стало важливим фактором, що посприяв становленню та зрілості організації.

Голова функціональної групи, що безпосередньо опікувалась виконанням проекту, розповіла, що найбільшою перешкодою на самому початку була зневіра і пасивність людей. *«Було дуже важко переконати людей, щоб вони повірили в свої сили, і що нам по силам здійснити такий проект. Зібрали перші кошти, і почали їх вкладати. Люди зрозуміли, що багато чого залежить від їх особистої участі і почали з ентузіазмом працювати. Наприклад, чоловіки після роботи їздили купляли і стелили лінолеум, мешканці самі зробили асфальтову доріжку перед входом у амбулаторію. Всього вклад нашої громади склав більше 12 тис.грн».*

Сільський голова підтримав ініціативу громади та забезпечив близько 70% фінансування з сільського бюджету на ремонт та обладнання амбулаторії. Із районного бюджету також надійшло 35 тис.грн.

Працівники амбулаторії з гордістю демонстрували відремонтовані кабінети та нове обладнання, яке має забезпечити швидше та якісніше надання медичних послуг населенню 8 сіл, що входять до Петрівської сільради. Наприклад, у амбулаторії тепер можна терміново зробити усі необхідні аналізи та звернутись до фахівців районної лікарні лише за діагнозом та рекомендаціями.

Головний лікар Красногвардійської районної лікарні Микола Вохмінцев відмітив: *«Ця амбулаторія була просто в жахливому стані: тут було холодно, темно, сиро. Люди замерзали тут за лічені хвилини! Ми дуже вдячні медичному персоналу, який залишився працювати, адже багато лікарів позвільнялись і зараз ми маємо відчутну проблему з браком кадрів. Але маємо надію, що тепер буде чимало бажаних працювати у такій зразковій амбулаторії, як ми зараз маємо, до того ж сільський голова обіцяє сприяти, щоб заробітна плата також була достойною».*

Здійснивши такий важливий проект, громада «Відродження» не збирається зупинятись на досягнутому. На нещодавніх зборах мешканці обговорили наступні пріоритети з розвитку села. Голоси розділились між відновленням дитячого садочка та встановленням системи зрошення. Тож громада вирішила зібрати та підрахувати голоси у письмовій формі.

Скарбник організації Валентина Ісупова розповіла про те, що громада вирішила здавати щомісяця по 3 гривні, тепер по завершенні ремонту амбулаторії громада продовжуватиме підтримувати амбулаторію зі своїх внесків: із 3 гривень, які здає кожен член громади щомісяця, по 50 копійок ітиме на так званий фонд амбулаторії, з якого закуповуватимуться необхідні медикаменти, обладнання, канцелярські товари для медичних працівників.

Основні труднощі та шляхи їх вирішення

Партнери Проекту МРГ зіткнулись із такими основними викликами:

- Деякі ОГ стикнулись із складнощами у підготовці кошторисної та технічної документації через значні кошти, які потрібні для підготовки цих документів. Часто, районні / обласні органи влади підтримували виконання цього завдання технічними / фінансовими ресурсами;
- Через фінансову кризу керівники деяких районів не змогли забезпечити передбачену долю спів-фінансування, визначену в Угоді про партнерство. Це питання піднімалось на засіданнях обласних координаційних рад. Хоча угодою про партнерство не передбачалось виділення внеску обласними органами влади, вони надали ресурси з обласного бюджету. Таким чином, середній внесок з обласного бюджету склав 6% від загальної вартості;

- За стандартною практикою, місцева влада надавала ОГ свою частку фінансування у формі паралельного фінансування послуг / робіт через юридичну складність, пов'язану з виконанням грошових переказів з державного бюджету прямо на рахунок ОГ. Проте, деякі органи влади побажали безпосередню підтримати організації громад. За технічної підтримки Проекту МРГ, було підготовлено юридичну документацію, що надала можливість владі створити неприбутковий Фонд розвитку із спільним керівним органом;
- Через нещодавні зміни в законодавстві про передачу об'єктів інфраструктури на баланс власника, деякі ОГ стикнулись із складністю в передачі завершених об'єктів. За підтримки відповідної сільської / селищної / міської ради, районної та обласної влади, ці проблеми вирішувались. Щоб полегшити процес передачі об'єктів у майбутньому, було розроблено процедурні рекомендації за підтримки спеціалістів з окремих обласних / районних органів влади;
- Часто партнери скаржились на тривалість процесу виділення траншів для проектів громад. Проект МРГ пояснює це тим, що мікро-проекти також є практичним навчальним інструментом для розвитку потенціалу громади та місцевої влади, оскільки вони отримують досвід співпраці у процесі впровадження проекту, а для налагодження цього процесу потрібен час.
- Деякі місцеві партнери скаржились на обсяги технічної документації, які потрібно надати Проекту МРГ при підготовці мікро-проектної документації. Проте, ці документи відповідають чинному законодавству України. Тим не менш, було поставлено завдання спростити цю вимогу в майбутньому;

Місцеві / регіональні партнери іноді характеризували процес виплати «тривалим». Частково такі затримки траплялись через погану якість документів, які ОГ надали для отримання коштів, а частково – через традиційні внутрішні процеси оплат ПРООН. Після ряду зовнішніх оцінювань ПРООН раціоналізувала прийняття рішень та процедури виплат. Водночас, було проведено ряд навчань для команди Проекту в регіонах та ОГ.

Шостий розділ

Інформування громадськості

Інформаційна діяльність та зв'язки з громадськістю становлять частину стратегії впровадження Проекту. За допомогою місцевих засобів масової інформації та вебсайту Проекту інформацію про діяльність, результати та плани Проекту було представлено широкому загалу, зацікавленим сторонам та партнерам, дійсним та потенційним учасникам Проекту.

Протягом року широка громадськість та потенційні учасники Проекту дізнавались про хід впровадження та плани Проекту в регіонах через місцеві засоби масової інформації, а також вебсайт Проекту. У кожному з публічних або медіа заходів було забезпечено візуальне представлення підтримки Проекту Європейським Союзом та Програмою розвитку ООН. Засоби та обсяги інформування громадськості описано нижче.

6.1 Медіа заходи

Протягом року діяльність та результати проекту висвітлювались під час медіа заходів, зокрема прес конференцій та прес брифінгів. Представники ЗМІ також запрошувались на семінари різних рівнів, тренінги та діалоги з громадами. Протягом 2-го року діяльності Проекту було проведено 103 медіа заходів (315 з початку Проекту) за участі представників органів влади / самоврядування та ЗМІ (Таблиця - XI). Події висвітлювали запуск Проекту, оголошення результатів відбору районів, підписання угод, круглі столи, донорські візити, урочисте відкриття завершених мікро-проектів та ін. Головними цілями проведення медіа заходів було інформування громадськості та забезпечення максимальної прозорості діяльності Проекту МРГ в регіоні.

Таблиця - XI: Медіа заходи протягом звітного періоду

N	Захід	К-ть заходів
1	Регіональні семінари	1
2	Прес конференції	72
3	Районні семінари (як медіа заходи)	30
	Всього	103
	Разом з 2008 року	315

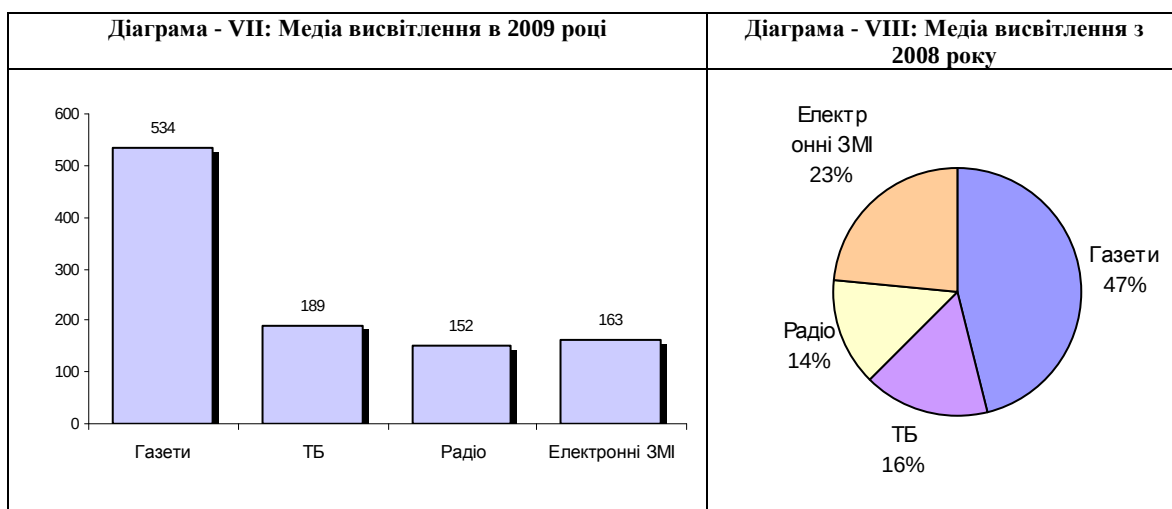
* Інформація за регіонами подана в Додатку – 1

Проведення медіа заходів супроводжувались прес-анонсами, які розсилались місцевим ЗМІ. Під час кожного заходу розповсюджувались прес релізи та інформаційні папки, які містили більш детальну інформацію про Проект МРГ. В результаті такої роботи зі ЗМІ на регіональному рівні сформовано «пули» журналістів, зацікавлених у роботі проекту, відслідковують

прогрес і публікують змістовні матеріали.

6.2 Медіа висвітлення

Як результат медіа заходів та робіт із місцевими ЗМІ, протягом 2-го року діяльності Проекту було зафіксовано 1038 медіа повідомлень про Проект МРГ в усіх областях України (1419 з початку). Серед видів повідомлень у ЗМІ до уваги брались друковані та електронні видання, радіо- та телерепортажі.

В цілому, змістовий аналіз повідомлень 2-го року впровадження Проекту свідчить про підвищення якості поданої інформації та «поглиблення» змісту та використання аналітичного підходу до

викладення матеріалу. Теми публікацій і репортажів наряду з висвітленням прогресу, представляли і аналізували проблеми, з якими стикається Проект/громада на шляху до реалізації власних ініціатив. Матеріали містили цитати - думки місцевих мешканців та партнерів з органів влади. Вцілому, такі репортажі/публікації стали інструментом документування та розповсюдження досвіду Проекту в регіонах. Детальна інформація та приклади про медіа повідомлень розміщена на офіційній веб сторінці Проекту: <http://www.MPG.org.ua/Mediaaboutus.aspx>.

6.3 Розповсюдження інформації про Проект МРГ

Для розповсюдження інформації про Проект серед партнерів, дійсних та потенційних учасників, а також широкої громадськості було здійснено такі заходи:

Інформаційний вісник: для повного та вчасного інформування місцевих партнерів та учасників Проекту про прогрес ініціатив в області, обласні підрозділи впровадження проекту регулярно публікують Інформаційний вісник. За звітний рік видано 128 випусків регіонального вісника, який був надрукований та розповсюджений в електронному (8944 копій) і друкованому вигляді (більше 24643 копій) відповідно до списку розповсюдження, який включає обласні адміністрації та ради, районні адміністрації та ради, сільські / селищні ради, місцеві громади, місцеві медіа та НУО.

Таблиця - XII: Джерела інформації про Проект МРГ

		2008	2009	Всього
1	Регіональний бюлетень - Надруковано випусків - Розповсюджено копій - Електронні надіслані копії	6 1,156 420	128 24,643 8,944	134 25,799 9,364
2	Звіти - Щомісячні - Щоквартальні - Річні	6 2 1	8 3 1	14 5 2

Офіційні звіти: Було оприлюднено щоквартальні та річні звіти проекту. Щомісячні звіти видаються для внутрішнього використання, а щоквартальні та річні звіти – для поширення серед загалу партнерів та громадськості. За звітний період було підготовлено та розповсюджено 12 звітів (21 з початку діяльності Проекту). Усі звіти можна знайти на сайті Проекту за адресою: <http://MPG.org.ua/MPGrepors.aspx>.

Засоби представлення підтримки донорів: Проектом МРГ чи партнерами було виготовлено та розповсюджено серед партнерів такі засоби інформування як банери, прапори (ЄС, ПРООН та України), інформаційні стенди, інформаційні дошки у ресурсних центрах (обласних та районних), сільрадах та/чи офісах організацій громад. Організації громад встановлюють біля об'єктів, на яких ведуться роботи, паспорти об'єктів з інформацією про виконавців та донорів. Інформація про проект та донорів розміщується у ресурсних центрах області та районів.

Форми представлення донорської підтримки ініціативам громад

Ремонт водогону у Єрківцях Київської обл.

Пам'ятна табличка у с.Високу Житомирської обл.

Паспорт об'єкту на в'їзді в с.Чесники Івано-Франківської обл.

Офіційна веб сторінка та інші електронні сторінки: Офіційна веб сторінка МРГ (<http://MPG.org.ua/>) регулярно поповнюється інформацією для широкого інформування громадськості, яка включає інформацію про партнерів, бази даних ОГ та мікро-проектів з описами, контактами та статистичними даними, бібліотеку основних документів та звітів Проекту МРГ. Окрім того, для розповсюдження інформації, пов'язаної з Проектом МРГ було використано такі сайти як YouTube. Зокрема, за електронною адресою <http://www.youtube.com/user/MPGorgua> можна знайти підбірку відео про діяльність Проекту в різних регіонах.

Для розповсюдження інформації про Проект використовувались також офіційні сторінки обласних / районних органів виконавчої влади, напр., при проведенні тендеру чи для оголошення медіа події, а також для розміщення бюлетенів Проекту МРГ. У цьому контексті виявилось дуже корисним співробітництво з відповідними структурами, що опікуються зв'язками з громадськістю.

Розповсюдження досвіду: протягом 2-го року впровадження Проект МРГ підтримував національних/іноземних партнерів, передаючи їм досвід:

- експертна підтримка була надана проекту ПРООН/МПВСР для впровадження компоненту «сталий розвиток: підхід, орієнтований на громаду» в університетську програму. У цьому контексті міжнародний менеджер проекту Джейсінгх Сах взяв участь у міжнародній конференції «Сталий місцевий розвиток: теоретичні та практичні аспекти», що відбулась 28 листопада 2008 року. Він поділився з учасниками світовим досвідом соціальної мобілізації. Метою конференції було забезпечити широкий науковий діалог по проблемі викладання підходу до розвитку, орієнтованого на громади та рекомендувати цей курс до включення в перелік університетських курсів МОН України.
- Джейсінгх Сах також взяв участь у річній зустрічі «Національний форум муніципалітетів-партнерів» ПРООН/МПВСР протягом 11-12 грудня 2008 року. Під час форуму Д.Сах представив Проект МРГ та окреслив можливості співпраці між двома проектами.
- Формою передачі знань та досвіду українського Проекту МРГ стала поїздка, яку міжнародний менеджер Проекту МРГ Джейсінг Сах здійснив до ПРООН у Афганістані протягом 4 - 14 лютого для підготовки проектної документації по проекту розвитку, орієнтованого на громаду, що діятиме у містах Афганістану.

Photo - 20. Information board displaying stages and documentation in Zaporizhia Oblast Resource Centre / MRP Implementation Unit

6.4 Донорські / партнерські візити

Протягом року до місць діяльності Проекту було організовано донорські / партнерські візити. Користь таких візитів полягає в тому, що вони надають можливість відстежувати використання ресурсів та вплив діяльності Проекту на зміну якості життя людей. З іншого боку, такі візити надихали громади та їх віру у важливість та результативність спільних дій для вирішення власних проблем. Інформацію про деякі візити подано нижче:

В рамках візиту до АР Крим делегація європейських партнерів завітала до громади села Звіздне (Красногвардійського району АР Крим), щоб ознайомитись із успіхами впровадження місцевих ініціатив в рамках Проекту. Делегацію очолював Голова Представництва Європейської комісії в Україні Жозе Мануел Пінту Тейшейра, до складу делегації також входили послы Німеччини, Великої Британії, Чеської республіки, Фінляндії.

23 квітня 2009 року Володимир Вітка, представник Секретаріату Кабінету міністрів України, департамент регіональної політики та Н.Морозова, представник Верховної ради АРК відвідали громаду учасницю Проекту МРГ в с. Красна Поляна, Красногвардійського району, АРК, де взяли участь в урочистому відкритті місцевої амбулаторії. Під час візиту гості мали змогу поспілкуватись з представниками районів партнерів та дізнатись про виконання Проекту в АРК.

23 травня делегація у складі Уповноваженого керівника офісу ПРООН в Україні, голови Представництва Європейської комісії в Україні, заступника голови місії та ряду послів європейських країн взяли участь у відкритті проекту «Шкільний автобус» у с. Вишгородок Тернопільської області. А 24 травня делегація старших менеджерів ПРООН та ЄС відвідали с. Кисилин Волинської області, де зустрілись і поспілкувались із місцевою громадою, та оглянули стан впровадження мікро-проекту. Під час цих візитів керівники обласних / районних органів влади наголосили на важливості методології МРГ, спрямованої на покращення життя місцевих жителів.

29 травня 2009 року громаду села Водяне (Софійського району Дніпропетровської області) відвідав Голова Представництва Європейської Комісії в Україні, а також делегація у складі Посла Угорщини та представників Посольств Німеччини, Великої Британії та Польщі. Члени пілоотної громади Проекту МРГ розповіли делегації про досвід роботи громади, зокрема процес формування ОГ, консенсусну основу для визначення пріоритету, - адже саме так громада обрала пріоритетом покращення умов надання медичних послуг.

18 червня Заступник Директора Регіонального Бюро для країн Європи і СНД Йенс ВАНДЕЛЬ та, Уповноважений Керівник Програми розвитку ООН в Україні Ерджан МУРАТ відвідали громаду села Єрківці (Переяслав-Хмельницького району Київської області). Вони провели зустріч із керівництвом району та відвідали сільську громаду, де оглянули об'єкт мікро-проекту - систему водопостачання, яка саме ремонтується, та поспілкувались із членами організації громади. До того ж, 20 червня вони відвідали ресурсний центр громад у Луганській області та провели ряд зустрічей із керівництвом області для обговорення успіхів і перспектив проектів з залученням громад в регіоні.

26-27 серпня 2009 року Регіональний директор ПРООН Рікарда Рігер відвідала Рівненську область для ознайомлення із специфікою Проекту МРГ. Протягом візиту п.Рігер відвідала місцеву громаду 'Лелека' Гощанського району, щоб ознайомитись з процесом реконструкції місцевого ФАПу, здійсненого за підтримки Проекту МРГ. Окрім того, вона взяла участь в засіданні обласної координаційної ради, щоб дізнатись від представників районної й обласної влади про стан впровадження Проекту МРГ в області. Протягом засідання заступник Голови ОДА С.Павлюк та Заступник голови обласної ради О.Данильчук підтвердили, що методологія Проекту МРГ стала корисним інструментом місцевого розвитку в області.

Сьомий розділ

Управління Проектом

Протягом першого року діяльності проекту було проведено низку заходів, спрямованих на те, щоб закласти фундамент для ефективного управління діяльністю Проекту, а саме створення команди управління Проекту в Києві, регіональних підрозділів впровадження, надання приміщень для офісу, розробка посібників і рекомендацій, встановлення партнерства з національними органами влади та ін.

Протягом другого року, було проведено низку заходів, спрямованих на забезпечення ефективного управління Проектом. Серед таких заходів: консультативна підтримка, моніторинг та оцінка, мобілізація та утилізація ресурсів. Детальна інформація про цю діяльність відображена нижче.

7.1 Координація Проекту на національному рівні

9 жовтня 2008 проведено перше засідання Координаційної ради проекту за участі головних партнерів Проекту (Додаток – II). Т Координаційна рада проекту "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" заслухала звіт команди управління Проектом та відзначила досягнення та результати її роботи. Координаційна Рада Проекту також звернула увагу на конкретні труднощі та проблеми, що виникали в ході впровадження Проекту та були пов'язані відсутністю підтримки з боку місцевих органів влади. Члени Координаційної Ради висловили низку пропозицій щодо покращання (за допомогою використання різноманітних урядових механізмів) координації роботи Проекту "Місцевий розвиток, орієнтований на громаду" з іншими ініціативами. Зокрема, Проект отримав пропозицію адміністративної підтримки від Секретаріату Кабінету Міністрів України, а також пропозицію Міністерства регіонального розвитку та будівництва скористатися його координаційними механізмами для поширення інформації та впровадження Проекту в регіонах.

Перше засідання Координаційної ради Проекту

Було також отримано пропозицію Міністерства аграрної політики щодо шляхів тіснішої координації та від Асоціації сільських та міських рад України - щодо обміну інформацією про громади, які готові в'язатися за виконання аналогічної роботи. Очікується, що команда управління Проектом підготує конкретні пропозиції щодо створення механізмів регулярної співпраці.

Propositions were also received from the Ministry of Agrarian Policy on ways of closer coordination, from the Association of Village and City Councils of Ukraine - on ways of exchange of information about communities which are ready to undertake similar work.

Після засідання продовжилась співпраця Проекту із управлінням регіональної політики СКМУ. Так, у регіони, що зволікали з реалізацією ініціатив, надійшов лист від національного координатора Проекту Віце-Прем'єр-Міністра Г.Немири з проханням сприяти у впровадженні Проекту. В рамках співпраці з Мінрегіонбудом, Проект МРГ надав список пілотних сіл з метою пошуку можливої синергії дій.

7.2 Моніторинг і оцінка

Контроль впровадження: Окрім регулярного моніторингу процесу впровадження Проекту МРГ спеціалістами МРГ / КУП, у кожній області було проведено спільну перевірку впровадження Проекту за участі усіх задіяних партнерів. Першим етапом було проведення «кущових» оглядових зустрічей протягом листопада 2008 за участі працівників Проекту та координаторів від ОДА та районів з метою розглянути статус впровадження та узгодити стратегію та план дій на 2009 рік.

Другим етапом було проведення оглядових зустрічей у кожному регіоні окремо. У цих подіях брали участь голови / заступники голів обласних адміністрацій і рад, голови / заступники голів районних адміністрацій і рад, старший програмний менеджер ПРООН та менеджер Проекту МРГ. На

засіданнях було оцінено рівень виконання Проекту, було роз'яснено мету та визначено шляхи вирішення існуючих проблеми. Результатом проведених зустрічей стало:

- Досягнення консенсусу щодо схвалення 40 проектів громад протягом 2009;
- Пошук ресурсів обласною владою для покриття бюджетного дефіциту;
- Пошук можливостей для розвитку демонстраційних об'єктів та розповсюдження методології Проекту МРГ
- Прискорення та сприяння процесу впровадження

В кожній області, без винятків, такі засідання виявились ефективними для прискорення процесу впровадження. Зокрема –

- Вони стали своєрідним форумом для обміну думками, на яких пасивні / проблемні райони довідувались про досвід успішніших сусідів і вчилися шукати шляхи подолання труднощів;
- Вони стали «тиском знизу-догори» на обласну владу для допомоги у подоланні труднощів та підтримці можливостей пілотних районів. Зрештою, після того, як обласні очільники довідувались про прогрес громад, які працюють за методикою Проекту, їх ставлення було надзвичайно позитивним. У результаті таких засідань і обговорень, 9 областей виділили близько 7,8 млн. грн. для спів фінансування мікро-проектів громад;
- Вони активували обласну та району владу приймати відповідні рішення для сприяння та прискорення процесу впровадження шляхом призначення співробітників-координаторів, виділення технічної й фінансової підтримки, зміни місцевої політики, мобілізації приватного сектору та ін.
- Вони створили тиск на керівництво Проекту МРГ для прискорення діяльності відповідно до потреб громад.

Оцінка: Протягом липня – серпня 2009 року Преокставництвом Європейської Комісії в Україні було проведено середньострокову оцінку діяльності Проекту. Місія перевірила документацію та поспілкувалась із працівниками Проекту, службовцями ПРООН та місцевими / районними / регіональними та національними партнерами. Місія представила свою доповідь до Представництва Європейської Комісії в Україні 12 серпня 2009 року. Місія визнала загальне впровадження Преокту як задовільне, висловлюючи стурбованість вчасного завершення Проектів громад через амбіційність поставленої мети та фінансової кризи в країні.

7.3 Мобілізація ресурсів

Окрім ресурсів, наданих ЄС та ПРООН, протягом 2009 року було здійснено спробу мобілізувати ресурси з Чеського трастового фонду для організації навчального візиту національних партнерів до Чехії (див. деталі у Розділі 4.2). Окрім того було мобілізовано ресурси компанії Coca-Cola – спільно з ПРООН на засадах синергії здійснюється Проект «Кожна краплина має значення». 6 Пілотних ОГ Проекту МРГ отримали нагоду виконати додатковий проект з покращення стану місцевих джерел/фонтанів. До того ж, до офісу Делегації ЄС було надано попередню проектний документ для надання додаткових ресурсів для подальшого розповсюдження Проекту МРГ.

7.4 Використання ресурсів

Загальна сума коштів, використаних Проектом станом на вересень 2009 досягло суми у 10,6 US \$, що склало 68 % бюджету, схваленого керівництвом ПРООН на 2008-2009 рік для виконання річних робочих планів Проекту МРГ (Таблиця - XIII).

Таблиця – XIII: Фінансові витрати Проекту станом на серпень 2009 (в \$ '000)

N	Основна діяльність	Бюджет	Використання*	Доставлено %
1	Процес тренування / мобілізації громад	149	64	43
2	Встановлення механізму спільного планування	46	0	0
3	Стале керівництво ОГ та мікро-проектом	5,223	2,935	56
4	Партнерське та спільне прийняття рішень	247	159	64
5	Ефективне управління проектом	1,633	1344	82
6	PR, висвітлення і моніторинг діяльності	68	16	24
Загалом		7,366	4518	61
Загалом у 2008 році		1,588	1552	98
Загалом з початку діяльності Проекту		8,954	6,070	68

* включно з фінансовими зобов'язаннями

Основні досягнення відбулись у таких сферах як ефективне управління проектом і розбудова партнерства, спільне планування, проекти громад та тренінги. Очікується також, що у 2010 році буде здійснено основні витрати на виконання проектів громад. Очікується, що протягом жовтня - грудня 2009 року найбільша сума коштів буде витрачена на фінансування мікро-проектів громад.

Восьмий розділ

Накопичення досвіду та перспективи на майбутнє

8.1 Накопичення досвіду

Протягом 2-го року діяльності Проекту МРГ було накопичено такий досвід:

Вплив Проекту МРГ: Впровадження Проекту МРГ спричинило такий вплив:

- Створення середовища для покращення стану здоров'я 164223 осіб, шляхом покращення якості надання медичних послуг та доступності чистої води;
- Енергозбереження of 30-80% шляхом ремонту систем опалення, утеплення вікон, ремонту покриття даху тощо. Це означає доступність додаткових ресурсів, які рівною мірою надає місцева влада для збереження енергії;
- Створення робочих місць на місцевому рівні шляхом закупівлі товарів та послуг для впровадження проектів громад;
- Покращення якості освіти шляхом шкільного транспортування та зниження захворювань, спричинених холодом (завдяки покращенню систем опалення в школах і дитячих садках);
- Розвиток близько 3 225 активістів, здатних застосовувати і поширювати методологію Проекту МРГ в майбутньому. Активістами є голова та скарбник 1000 ОГ, координатори 25 обласних органів влади і контактні особи 200 районних органів влади/самоврядування.

Основні перспективи

- Загалом, громади проявили значний ентузіазм, коли мова йшла про надання їм повноважень, про місцевий розвиток і планування. Члени громади відкрито демонстрували свої інтереси та ентузіазм у проекті, а також брали активну участь в діяльності Проекту. Громади, що отримали повноваження, здатні впливати на процеси прийняття рішень та розвиток своєї території.
- Рівень прийняття методології Проекту МРГ місцевими / районними / регіональними органами влади є досить високим, що відображено такими фактами:
  - Обласна влада позитивно реагує на потреби громади та має бажання надати додаткові кошти на впровадження пріоритетів громади;
  - Значення ресурсного центру громади визнана обласною / районною владою, оскільки вони охоплюють у своїй діяльності не лише території Проекту. Існує потреба в зміцненні цих центрів;
  - Районні / обласні технічні відділи надали підтримку громадам у підготовці технічної документації;
  - Координатори (делеговані від районних і обласних органів влади) ефективно координували та розбудовували довіру місцевих громад, і таким чином зробили свій внесок в успішне впровадження Проекту МРГ. Проте їх внесок залежить від службового навантаження та здатності підтримати місцеві громади.
  - Форуми місцевого розвитку (ФМР) ефективно розглядали та включали плани розвитку громад до місцевих планів розвитку, а також допомагали у мобілізації місцевих ресурсів (як фінансових, так і людських). Свідомість місцевої влади змінюється в напрямку усвідомлення пріоритетів громад як частини планів розвитку територій. Однак, потрібен час, щоб відбулись ці зміни на всій охопленій Проектом території;
  - Обласна координаційна рада (ОКР) ефективно контролювала впровадження Проекту МРГ в області, координувала партнерів і мобілізувала ресурси обласного рівня для підтримки розвитку, орієнтованого на громаду;

- Отримані результати викликали значний інтерес і високу оцінку керівництва місцевих, районних і регіональних органів влади;
- Деякі регіональні партнери розглядають можливість зміни місцевої політики для уможливлення фінансування ОГ з державних ресурсів, щоб поширити методологію Проекту МРГ на не охоплені Проектом території;
- Участь посадовців та відібраних рад у процесі прийняття рішень у партнерстві з місцевими громадами посилила прозорість і забезпечила використання елементів цього підходу у практиці діяльності місцевих органів влади.
- Успішно завершені проекти послужили громадам мотивуючим фактором для пошуку можливостей для здійснення наступних пріоритетів. Водночас, вони стали прикладом для наслідування для сусідніх громад. У результаті, збільшився попит серед інших громад на включення їх до МРГ;
- Рекомендації і підтримка з боку національних партнерів стала ефективним мотивуючим фактором для місцевих партнерів;
- Підхід, орієнтований на громаду, із залученням місцевих виконавчих органів влади, районного і обласного керівництва створює оптимізм у вирішенні проблем громад.
- Залучення більшості членів громади в процес прийняття рішень, розподіл ресурсів та впровадження і прозорість фінансових трансакцій є важливою умовою для успішного впровадження мікро-проекту.
- Декілька позитивних прикладів / випадків моделі МРГ можуть служити прикладом для інших громад та для прискорення і покращення якості впровадження Проекту на місцевому рівні.
- Надання першого траншу Проектом МРГ зміцнює довіру та впевненість серед членів ОГ. До отримання коштів вони все ще сумніваються;
- Розповсюдження інформації та збільшення обізнаності серед широких кіл громадськості стає швидким і фінансово ефективним методом за умови залучення до цього процесу місцевої / регіональної влади;
- Середовище змагальності серед партнерів за приєднання до Проекту МРГ виявилось ефективним засобом у впровадженні Проекту.
- Значно вищий рівень оволодіння і розуміння теми тренінгів досягається в тих районах, де навчені активісти громади достатньо мотивовані, щоб виступати тренерами і ділитись набутими знаннями з рештою членів громади;
- Ефективність ФМР та ОКР є вищою, якщо вони організовані та керовані відповідно районними та обласними керівниками. Це відображає ступінь їх зацікавленості в методології Проекту МРГ та дозволяє їм виступати ефективними партнерами.
- Семінари, тренінги та навчальні візити є ефективними методами роботи з місцевими громадами. Участь представників юридичних відділів РДА, державних реєстраторів, районної податкової адміністрації тощо у тренінгах, що проводились для місцевих громад, додає ваги та ефективності, оскільки створюється дружнелюбна атмосфера для взаємодії та роз'яснень між членами громади та посадовцями місцевих органів влади;
- Часто впровадження мікро-проектів створює синергію та множинний ефект, створюючи ефект, що у багато разів перевищує ресурси, вкладені Проектом у впровадження мікро-проектів (Вставка -).

Вставка – 11: Об'єднані зусилля приносять результат

У Житомирській області громада села Високе (Черняхівський район) схвалила План розвитку громади, який визначав покращення надання медичних послуг як пріоритетну проблему. Після створення громада вирішила шукати можливості. На зустрічі було вирішено вирішити проблему ремонтних робіт, заміну вікон та дверей у рамках Проекту МРГ, а купівлю нового обладнання фінансувати з районного бюджету.

Громада також направила запит до Міністерства охорони здоров'я на закупівлю нового автомобіля швидкої допомоги, в якому подавались цитати з схваленого Плану розвитку громади та співпраці громади та Угоди про партнерство з Проектом МРГ. У результаті зусилля громади не змусили довго чекати, і машина швидкої допомоги уже їздить вулицями села Високе, щоб допомогти тим, хто цього потребує. Громада пишається своїм досягненням і вважає його доказом того, що спільні зусилля приносять результати.

Основні виклики та потенційні загрози:

- Підхід, орієнтований на громаду, є навчальним процесом. Потрібен деякий час, щоб розвинути необхідний інституціональний механізм та розбудувати потенціал багаторівневого партнерства для використання всього потенціалу підходу. Такі фактори як бюрократичні процедури, зміна керівництва, конфлікт між державними та виборними органами влади, кваліфікованість працівників проекту / державного апарату, залученого до процесу впровадження, свідомість цільової групи населення та ін. впливають на швидкість процесу;
- Національна фінансова криза і скорочення ресурсів державного бюджету ускладнили вчасне спів фінансування місцевими органами влади, особливо у тих районах, де спостерігається брак ресурсів. До того ж, вона спричинила часті підвищення ціни на товари та послуги, що безпосередньо впливає на впровадження проекту;
- В ізолюваних і бідних громадах потрібно більше часу на мобілізацію ресурсів для спів фінансування проектів громад. Такі випадки є більш характерними для тих охоплених Проектом МРГ територій, де райони, СР / МР та громади були відібрані на основі їх бідності та скрути;
- Офісні приміщення: В ситуації бюджетного обмеження, для деяких обласних органів влади було важко знайти кошти на виділення приміщення для ресурсних центрів громад;
- Процес і стадії: Процес проходження всіх стадій розвитку часто сприймається місцевими партнерами як довгий і спричиняє спад інтересу та ентузіазму. Протягом перших півтора року таке відчуття є досить сильним, оскільки громади / місцеві партнери не мають попереднього досвіду у процесах соціальної мобілізації та досвіду співпраці з ПРООН;
- Сезонність: Сільські жителі дуже залежні від циклу сільськогосподарських робіт. Весна-літо – це «мертвий сезон» для громадських робіт. Люди збираються на збори тільки для вирішення певних дуже нагальних і термінових проблем.
- Технічна документація: Необхідність якісної технічної документації для підготовки мікро-проектної пропозиції потребує значних коштів та залучення кваліфікованих спеціалістів (інженерів, будівельників, людей, які працюють на ПК, та ін.) створює складність для громад, які, часто не мають ресурсів та вмінь. Відповідні районні органи влади намагаються допомогти, але час від часу самі стикаються з цією проблемою.
- Грамотність та вміння: Відсутність у багатьох сільських рада належної комп'ютерної техніки та спеціалістів, які володіють навичками роботи на ній призводить до затягування процесу підготовки документації. Невміння членів ОГ користуватися комп'ютером і відсутність Інтернету в селах призводить до відсутності оперативного зв'язку ОГ безпосередньо з ОПВ;
- Проблема припинення участі: Припинення партнерства між ОГ, сільською / селищною / міською радою та / і лідерами ОГ та районними лідерами є потенційно високим там, де вибрані керівники і / або голови ОГ та районне керівництво є слабким і не контактують з членами ОГ. У таких випадках, члени громади також стають пасивними та некомпетентними. Така ситуація також виникає, коли місцевим партнерам бракує ресурсів для спів фінансування.

Вставка - 12: Івано-Франківська та Тернопільська області досягають мети

Дві області, а саме, Івано-Франківська і Тернопільська, завершили підготовку та затвердження усіх 40 мікро-проектів до середини вересня 2009 року. Маючи таких же працівників та умови роботи, як і в інших областях, ці дві області продемонстрували швидке впровадження проектів громад, незважаючи на повінь 2008 року, яка вплинула на імпульс розвитку в області. Аналіз часу показав, що потрібно мінімум 17,5 місяців, щоб досягнути мети:

Вид діяльності	І-Франк	Терноп
Дата проведення вступного регіонального семінару	28/02/'08	26/03/'08
Дата підписання УП з обласним керівництвом	28/02/'08	26/03/'08
Дата відбору 8 районів	03/06/'08	25/06/08
Дата відбору 40 СР / МР	14/08/'08	31/07/08
Дата підписання ГУ з 8 районами	07/07/'08	17/07/08
Дата відбору 40 громад	07/04/'09	12/11/08
Дата формування 8 ФМР	12/03/'09	08/12/08
Дата схвалення 40 МППП	08/09/'09	07/09/09
К-ть місяців від проведення семінару до затвердження 40 проектів	18.5	17.5

3.2 Перспективи на 2010 рік

Протягом 2010 року передбачено проведення таких заходів:

- У 2010 році буде продовжено існуючу практику підтримки проектів громад, так щоб цільові 1 175 мікро-проектів були успішно завершені. Буде здійснена після-проектна діяльність, напр., введення в експлуатацію / передача власнику та механізм сталого функціонування завершених проектів;
- Буде проведено тренінги, навчальні візити та ін. для подальшої розбудови потенціалу кадрів на місцевому / районному / регіональному рівнях у децентралізований спосіб через використання методології Проекту МРГ;
- Буде посилено потенціал обласних і районних ресурсних центрів громад через технічну підтримку, завдяки чому вони зможуть обслуговувати більшу кількість громад;
- Буде оновлено існуючі посібники та рекомендації на основі отриманого досвіду та видано їх для широкого використання;
- Задokumentований досвід процесу впровадження Проекту МРГ буде використана для створення рекомендацій
- Буде продовжена спроба мобілізувати ресурси для другої стадії Проекту МРГ
- Буде здійснено більш широке розповсюдження досвіду, отриманого від впровадження Проекту, МРГ шляхом належного інформування громадськості;
- Буде забезпечено додаткову підтримку тим областям / районам, які бажають перейняти методологію Проекту МРГ.

Додаток – I

Статистичні дані по діяльності Проекту МРГ в регіонах (станом на серпень 2009)

	Область	Проведені регіональні семінари	УП з регіонами	Відібрані райони	Проведені районні семінари	УП з районами	Відібрані СР/МР	Семінари у СР/МР	УП з СР/МР	Відібрані громади	ОГ			ФМР		ОКР		Районні ресурсні центри	Тренінги				Планування ОГ		МП пропозиції					
											Створені	Зареєстровані в СР	Юридично зареєстровані	Створені	Засідання проведені	Створені	Засідання проведені		К-ть тренінгів	К-ть учасників	Члени ОГ	Представники місцевої влади	К-ть ОГ з ПРГ	ПРГ, затверджені на ФМР	Підготовлено	Затверджено на ФМР	Подано до КУП	Оцінено КУП	Затверджено Комітетом	
1	АР Крим	-	1	-	-	8	0	36	19	18	33	28	35	8	17	-	-	6	18	374	340	34	42	27	32	30	18	15	12	
2	Черкаська	-	-	8	8	8	40	42	40	40	40	40	40	8	10	1	3	8	25	509	336	173	40	39	18	15	15	8	9	
3	Чернігівська	-	-	-	-	6	0	26	27	25	36	38	18	7	23	1	1	2	21	473	393	80	38	27	20	20	20	20	15	
3	Чернівецька	-	-	-	-	0	40	40	10	40	40	40	40	8	25	1	1	1	26	529	390	139	25	18	22	19	18	18	13	
5	Дніпропетровська	-	1	8	8	7	40	43	8	40	40	2	38	8	11	1	0	2	17	453	270	183	40	29	20	16	12	12	6	
6	Донецька	1	1	8	8	8	40	41	40	40	25	5	5	1	0	0	0	0	2	52	40	12	0	0	0	0	0	0	0	
7	Івано-Франківська	-	-	-	-	0	0	30	40	20	33	40	40	8	11	1	1	3	32	794	595	199	40	40	40	40	40	40	39	
8	Харківська	-	-	-	8	8	40	46	40	47	45	40	38	8	15	1	2	8	26	617	476	141	39	21	29	21	20	11	9	
9	Херсонська	-	-	-	-	0	0	42	40	40	40	40	34	8	23	1	1	0	30	681	433	248	40	12	19	19	18	13	10	
10	Хмельницька	-	-	-	-	0	40	40	28	40	40	39	39	8	16	1	1	0	28	620	470	150	39	39	24	24	20	18	17	
11	Кіровоградська	-	-	-	6	6	40	43	40	40	40	40	40	8	12	1	1	5	21	602	455	147	40	34	39	34	14	9	9	
12	Київська	-	-	-	1	1	41	55	41	44	44	44	41	9	16	1	1	9	40	1 121	840	281	44	42	36	28	28	24	23	
13	Луганська	-	-	-	-	0	0	5	40	40	40	38	36	8	24	1	1	6	28	626	370	256	36	36	23	23	23	23	21	
14	Львівська	-	-	-	-	0	0	32	40	19	40	33	32	7	19	1	4	8	31	531	379	152	34	11	26	21	11	11	8	
15	Миколаївська	-	1	-	8	8	40	40	30	40	40	40	38	8	17	1	2	5	31	701	609	92	40	40	38	38	30	24	21	
16	Одеська	-	1	-	-	8	40	45	10	40	38	38	30	7	17	1	0	5	26	445	332	113	30	25	24	24	19	17	13	
17	Полтавська	-	-	-	-	4	0	41	40	12	40	40	40	8	19	1	1	4	25	361	308	53	40	40	28	28	25	20	17	
18	Рівненська	-	-	-	-	0	0	14	37	25	45	48	44	8	16	1	1	1	26	678	541	137	42	40	39	33	32	32	22	
19	Сумська	-	-	-	-	0	5	43	35	40	40	40	38	7	32	1	2	4	22	490	383	107	35	35	27	23	23	23	23	
20	Тернопільська	-	-	-	-	0	0	24	40	28	38	41	41	8	43	1	2	1	32	613	452	161	40	40	40	40	40	40	34	
21	Вінницька	-	-	-	-	0	0	29	11	40	40	36	35	9	9	1	4	8	24	811	610	201	40	15	43	19	18	10	9	
22	Волинська	-	-	-	-	0	40	42	40	40	40	40	40	8	13	1	1	8	30	818	639	179	40	40	35	35	34	31	28	
23	Закарпатська	-	-	-	1	1	40	43	24	40	37	37	37	8	17	1	1	1	27	534	465	69	29	29	24	24	19	9	9	
24	Запорізька	-	1	-	-	8	40	46	7	40	40	40	39	8	39	1	2	8	33	1001	846	155	38	38	35	34	29	25	24	
25	Житомирська	-	-	-	-	0	0	25	3	0	40	39	38	8	9	1	1	4	25	631	471	160	39	39	45	35	19	16	13	
Всього 2-й рік		1	6	24	48	81	526	913	730	838	974	906	896	191	453	23	34	107	646	15065	11443	3622	901	756	726	643	545	469	404	
Всього 1-й рік		24	19	177*	172	119	475	166	0	171	23	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	0	0	0
Всього з початку проекту		25	25	201	220	200	1001	1079	730	1009	997	916	896	191	453	23	34	107	646	15065	11443	3622	910	756	726	643	545	469	404	

	Область	Вартість затверджених проектів і співфінансування (млн. грн)					Завершені МП	Прес-конференції	Зовнішні події	Публікації ЗМІ	Публікації на сайтах партнерів	Інформаційні вісники		
		Загальна вартість	Частка ОГ	Частка місцевих органів влади	Частка приватного сектору	Частка МРГ						Номери	Друковані примірки	Електронні примірки
1	АР Крим	2.33	0.33	1.31	0	0,70	2	0	6	34	13	5	300	105
2	Черкаська	1.12	0.06	0,52	0	0,55	0	2	2	31	8	5	300	250
3	Чернігівська	1.92	0.15	0,83	0,03	0,91	0	10	5	24	16	7	400	400
3	Чернівецька	2.18	0.18	0,99	0,01	1,00	0	2	3	20	9	3	300	240
5	Дніпропетровська	0.93	0.05	0,43	0	0,45	0	1	2	51	6	2	140	0
6	Донецька	0	0	0	0	0,00	0	2	0	43	4	1	90	75
7	Івано-Франківська	5.06	0.46	2,11	0,01	2,48	7	2	1	49	26	12	1430	202
8	Харківська	1.12	0.06	0,51	0	0,55	0	5	32	161	32	7	2587	355
9	Херсонська	1.27	0.07	0,57	0	0,63	0	4	36	39	14	4	500	360
10	Хмельницька	2.37	0.20	1,02	0,01	1,13	1	3	2	24	18	3	250	250
11	Кіровоградська	1.34	0.15	0,47	0,12	0,59	0	2	12	52	33	5	300	300
12	Київська	3.13	0.16	1,47	0,01	1,50	0	13	4	91	7	5	830	830
13	Луганська	2.92	0.23	1,05	0,32	1,32	0	1	18	30	21	7	1720	323
14	Львівська	1.21	0.07	0,59	0	0,55	1	2	14	42	16	3	300	26
15	Миколаївська	2.83	0.19	1,25	0	1,39	0	2	12	20	12	5	1000	380
16	Одеська	1.94	0.16	0,83	0	0,95	0	4	1	43	20	11	2050	10
17	Полтавська	2.44	0.13	1,09	0,05	1,18	0	2	2	42	12	7	800	0
18	Рівненська	3.18	0.24	1,47	0,01	1,46	0	5	20	132	28	3	107	116
19	Сумська	3.61	0.28	1,67	0,02	1,64	0	8	25	78	31	7	4470	580
20	Тернопільська	5.22	0.62	2,08	0,15	2,37	1	1	4	103	22	6	510	287
21	Вінницька	1.20	0.07	0,67	0	0,46	2	2	9	40	23	6	1400	780
22	Волинська	5.01	0.38	2,56	0	2,07	1	9	12	67	38	2	300	100
23	Закарпатська	1.26	0.07	0,59	0	0,61	0	3	16	35	10	5	1150	1150
24	Запорізька	3.26	0.17	1,37	0,14	1,57	0	1	6	81	16	10	3815	1970
25	Житомирська	1.65	0.10	0,72	0	0,82	0	2	1	87	11	3	750	275
Всього 2-й рік		58.53	4.58	26.18	0.88	26.88	15	72	245	1038	446	128	24643	8944
Всього 1-й рік		0	0	0	0	0	-	16	-	381	-	6	1156	420
Всього з початку проекту		58.53	4.58	26.18	0.88	26.88	15	88	245	1419	446	134	25799	9364